

Хуан Майорга

МОМЧЕТО ОТ ПОСЛЕДНИЯ ЧИН

Превод от испански: Нева Мичева

El chico de la última fila

© Juan Mayorga, 2006

Последна версия на оригинала и превода: 2022

Действащи лица:

ХЕРМАН

ХУАНА

КЛАУДИО

РАФА АРТÒЛА

РАФА БАЩА

ЕСТÈР

Херман чете от изписан на ръка лист, по който шари с червен флумастер. Прочетеното предизвиква първо смеха, после възмуцението му. Пише двойка и оставя листа върху купчината отдясно. Взема друг от купчината отляво. Прочита едно изречение, завърта голяма двойка в долния край и слага листа отдясно. Взема отляво. Тъкмо отново се ядосва, когато влиза Хуана.

ХЕРМАН: Е? Как мина?

ХУАНА: Можеше да дойдеш с мене.

ХЕРМАН: Не съм ходил на служба, откакто бях на четиринайсет.

ХУАНА: Не беше служба, а погребение.

ХЕРМАН: Бруно не ми беше нито роднина, нито приятел. Само не казвай, че ми е бил приятел.

ХУАНА: Можеше да ми правиш компания. За да има с кого да говоря. *(Пауза.)* Запознах се с близначките. Точно каквито ги описваше Бруно. Искаш ли, като се преоблека, да идем на кино? На някоя комедия?

ХЕРМАН: Не се преобличай, хубава си така. Само чакай да свърша с контролните. Хвърли едно око тук, ако искаш комедия.

Връща се към заниманието си. Хуана разлиства дясната купчина.

ХУАНА: Две. Три. Две. Боже, три и половина! Три на релси. Две на релси! Толкова ли са зле?

ХЕРМАН *(без да откъсва поглед от поредното контролно)*: По-зле от зле. Най-лошият випуск за цялата ми кариера.

ХУАНА: Това го каза и миналата година. И по-миналата.

Херман слага минус на поредната тройка и подава листа на Хуана. Взема нов.

ХЕРМАН *(чете)*: „В събота гледах телевизия. В неделя бях скапан и цял ден тъпях.“ Точка и край. А им дадох половин час. Две изречения. Четиресет и осем часа от живота на един човек на седемнайсет. В събота – телевизия. В неделя – нищо. *(Пише двойка, подава листа на Хуана, взема друг.)* Не съм ги карал да сътворят ода в петостъпен ямб. Помолих ги да опишат как са си изкарвали уикенда. За да видя дали поне малко от малко ги бива да разказват. Ами не, не ги бива. *(Чете.)* „Не си падам по неделите. Съботите по ме кефят, обаче тая събота бащата не ме пусна да излезе и ми взе мобилнияТ.“ *(Завърта следващата тържествена двойка с два минуса и оставя листа върху дясната купчина.)* Помъчих се да им изясня понятието „гледна точка“. Но то е като да занимаваш стадо шимпанзета с произхода на видовете. Чета им началото на „Моби Дик“ и уж знаят за какво говоря, уж поне филма са гледали. Обяснявам им, че повествованието се води от гледната точка на един моряк. Питам: „Ами ако на мястото на разказвача беше друго действащо лице? Например капитан Ахав?“ А те изпадат в потрес, гледат ме, все едно съм сфинксът и току-що съм им задал гатанка на живот и смърт. „Хубаво, вадете лист и пишете. Давам ви половин час да ми разкажете какво сте правили в събота и неделя.“ И виж какво предават. Кой ме би по главата да се хващам с тази работа? Има ли нещо по-печално от преподаването на литература в гимназията? Избрах си тази професия с тайната мисъл, че покрай нея ще съм в непрекъснат досег с великите книги. Но единственото, с което съм в досег, е живият ужас. И най-лошото не са вседневните близки срещи с най-унищожителни форми на невежеството. Най-лошото е като си представя какво има да става утре. Тези момчета и момичета са бъдещето. Кой може да се вгледа в тях, без да се отчае? Ще ме плашат теоретиците с

някакво си ново нашествие на варварите. Че аз идвам от реалността бе, хора. Те вече са тук. Варварите са тук, в класните стаи. *(Взема друг лист.)*

ХУАНА: Не знаех дали да изкажа съболезнования. Тъкмо тръгнах да си ходя, когато едната ме заговори, не съм сигурна коя точно, приличат си като две капки вода. Каза, че утре щели да минат през галерията да поговорим за бъдещето. „Да поговорим за бъдещето“, вика. Слушаш ли ме? *(Херман изглежда погълнат от четивото си.)* Всичко наред ли е?

Пауза.

ХЕРМАН *(чете на глас)*: „Миналият уикенд“ от Клаудио Гарсия. „В събота отидох у Рафаел Артола да учим заедно. Аз подхвърлих идеята, защото отдавна исках да ида у тях. През лятото всеки следобед ходех в парка да гледам апартамента им оттам и една вечер бащата на Рафа за малко да ме види от отсрещния тротоар. В петък използвах поредната издънка на Рафа по математика и му предложих сделка: „Ти ще ми помогнеш по философия, а аз на тебе – по математика“. Това, естествено, беше само предложение. Знаех, че ако приеме, ще се събирате у тях, защото аз живея на улица, на която Рафа дори не би стъпил. В единайсет звъннах на вратата и докато им се отвори за мен. Последвах Рафа до стаята му, която е точно каквато си я представях. Залъгах го с една задача по тригонометрия и го оставих да се поти, докато аз, под претекст, че отивам да си взема кока-кола от хладилника, пообиколих апартамента. Този апартамент, в който най-сетне попаднах, след като толкова пъти си бях представял, че съм вътре. По-голям е, отколкото допусках – поне четири пъти колкото нашия. Всичко е много чистичко и подредено. „Добре, стига за днес“, си казах, но тъкмо понечих да се върна при Рафа, един аромат ми направи впечатление: неповторимият аромат на жена от средната класа. Тръгнах по следата му и тя ме отведе в хола. Там, седнала на дивана, заварих стопанката на дома да прелиства списание за вътрешен дизайн. Гледах я, докато не вдигна очи – цветът им беше в тон с дивана. „Здравей. Ти сигурно си Карлос.“ Какъв глас. Къде ли ги учат тези жени да говорят? „Клаудио“, отговорих, без да отклоня поглед. „Тоалетната ли търсиш?“, „Кухнята.“ Заведе ме дотам. „Лед искаш ли?“ Обърнах внимание на ръцете ѝ, докато вадеше кубчетата: венчална халка на дясната и пръстен на лявата. Наля си мартини. „Вземай каквото искаш – каза. – Чувствай се като у дома си.“ Върна се на дивана, а аз – при Рафа. Реших задачата по тригонометрия. Като гледам, ще му трябва много помощ по математика, за да избута тази година. *(Следва продължение.)*“

Пауза.

ХУАНА: Така ли пише: „Следва продължение“?

ХЕРМАН: В скоби. *(Пише оценка на съчинението и хваща друго.)*

ХУАНА: Четири и половина?

ХЕРМАН: Няма правописни грешки и речникът му не е беден. Не е Сервантес, но на фона на останалите... Ти колко би му писала?

ХУАНА: Аз бих го завела при директора.

ХЕРМАН: Защо? Защото майката на съученика му Рафа има очи с цвят на диван?

ХУАНА: Кое е това момче?

ХЕРМАН: Мисля, че седи на последния чин, но не съм сигурен. Още не ги разпознавам. Няма и две седмици, откакто започнахме.

ХУАНА: Пишеш му четири и половина и – шапка на тояга? „Следва продължение“!

ХЕРМАН: Ако е четворка, по-добре ли ще се чувстваш? По-малко от четири просто не върви.

ХУАНА: Той се подиграва с тебе, а ти го оценяваш на четири и половина.

ХЕРМАН: Подиграва ли се? Не съм забелязал.

ХУАНА: Подиграва се с всички наред. С тебе, със съученика си Рафа, с майка му...

(Чете.) „Клаудио“, отговорих, без да отклоня поглед.“ За какъв се взема? Защо не го накараш да го прочете в час, пред класа, да видим дали другото момче, този Рафа, няма да му хвърли един тупаник. Освен ако въпросният Рафа... (Чете.) „Рафаел Артола“. Има ли такъв? Може да си го е измислил.

Херман рови в лявата купчина. Намира листа, който търси.

ХЕРМАН (чете): „В събота сутринта с моя приятел Клаудио учихме заедно по математика. Следобеда ходих с баща ми да играем баскет. Мачът беше много оспорван, но спечелихме и целият отбор отидохме да отпразнуваме победата. В неделя...“

(Дочита мълчаливо. Пише три и половина и слага листа на купчината отдясно.)

ХУАНА: Три и половина? Звучи като добро дете. На онзи му слагаш четири и половина, на този – цяла единица по-малко.

ХЕРМАН: Моят предмет не е етика, не е и религия. Преподавам език и литература. (Взема друг лист.)

ХУАНА: Сериозно ли не те притеснява? Аз на твоето място поне щях да говоря с него...

Няма ли да говориш с него?

КЛАУДИО: Искали сте да ме видите?¹

ХЕРМАН: Сядай, заповядай.

Клаудио се настанява.

ХЕРМАН: Става въпрос за съчинението ти за миналия уикенд. Притеснява ме.

КЛАУДИО: Пунктуацията ли? Така и не разбрах кога се слага точка и запетая.

ХЕРМАН: Пунктуацията ти е много добра.

КЛАУДИО: По ми вървят науките, но тази година съм решил да се стегна по литература.

ХЕРМАН: Смущава ме съдържанието. Говориш за твой съученик и за семейството му. На някого може да му се стори прекалено.

КЛАУДИО: На вас ли ви се струва прекалено? Или имате предвид друг човек? Някой друг ли го е чел?

ХЕРМАН: Още не. Но смятам да го дам на директора, да видя той какво мисли.

КЛАУДИО: Не съм го писал за директора. За вас го писах.

Пауза.

ХЕРМАН: А как, мислиш, ще се почувства твоят съученик, ако го види...? (Чете.)

„Използвах поредното издънка на Рафа по математика“... „неповторимият аромат на жена от средната класа“... То не е само до нещата, които казваш. Най-лошото е между редовете. Тонът. Ами ако те изкарам да го прочетеш пред класа? Как ще реагира Рафа, като го чуе?

КЛАУДИО: Не знам как. И за него не съм го писал. Вие ни казахте да пишем за съботата и неделята. Идеята беше ваша.

Пауза.

¹ Липсата на графичен разделител между една сцена и друга е решение на автора. – Б. пр.

ХЕРМАН: Така. Няма да задълбаваме. Не знам какво ти е било намерението, но каквото и да е било – теглим чертата и продължаваме нататък.

Клаудио става да си ходи.

КЛАУДИО: Упражнението с прилагателните мога ли сега да го предам?

ХЕРМАН: Дал съм ви го за понеделник.

КЛАУДИО: Аз обаче го написах още снощи, от раз. Ако правилно съм разбрал условието. Да напишем съчинение с прилагателните от списъка, нали? (*Вади лист.*)

ХЕРМАН: Най-обикновено упражнение по писане.

КЛАУДИО: Не знаех дали прилагателните трябва да са в същия ред като в списъка, или можем да ги разместваме. Употребил съм ги по ред.

ХЕРМАН: Редът няма значение. Казах ви.

КЛАУДИО: И не бях сигурен дали имаме право да ползваме други прилагателни освен тези от списъка. Наложил се да повтори едно. Повторих „тъмен“.

ХЕРМАН: Домашното ви е за понеделник, няма нужда сега да го предаваш. Защо просто не си го провериш още веднъж?

КЛАУДИО: Предпочитам да ви го предам. През уикенда имам много за учене по математика.

Оставя домашното и си тръгва. Пауза. Херман взема листа и четете.

Хуана разглобява една инсталация. Херман пристига, оставя чантата си и започва да ѝ помага.

ХУАНА: Мислиш ли, че това е изкуство за болни мозъци?

ХЕРМАН: Изкуство за болни мозъци?

ХУАНА: Според близначките. Естествено, така заприказваха след счетоводните книги.

Първо поискаха да видят сметките и чак след това се разкритикуваха. Ако се продаваше, нямаше да им се струва за болни мозъци. Но аз си знаех, че са назадничави, Бруно ми е разказвал едно-друго за тях. Провинциалистки, на които им е все едно дали ще наследят художествена галерия, или квартална бакалия. „Изкуство за болни мозъци“, не ги е срам.

ХЕРМАН: Нали знаеш какво мисля за този тип инсталации. Аз обичам да виждам лица.

Хора. Чувствам безкрайна самота сред...

ХУАНА: Не му е сега времето, Херман, на косъм съм да си загубя работата. Не му е сега времето да ми развиваш теории против съвременното изкуство. Имам нужда да ми кажеш, че тези двете са зловни простакеси.

ХЕРМАН: Да не би да я затварят? Затварят галерията, така ли?

ХУАНА: Дали са ми един месец срок. Месец, за да им докажа, че от това става бизнес. За да намеря нещо, което хем да се продава, хем да е на нивото на художествена галерия, а не на квартална бакалия. Ами ако не намеря? Ще дадат помещението под наем и ще си ходя по живо, по здраво. (*Мълчаливо продължава да разтребва.*) Обикалят, разбираш ли, пипат произведенията. Да им беше видял физиономиите. „За болни мозъци“, викат... А ти как си? Как ти мина денят?

ХЕРМАН: Нищо особено. А, да, говорих с онова момче.

ХУАНА: И какво?

ХЕРМАН: Разменихме две думи и си тръгна. Обаче преди това остави домашното с прилагателните – упражнението, което давам всяка година.

ХУАНА: „Използвай следните прилагателни“?

ХЕРМАН: Точно.

ХУАНА: И?

ХЕРМАН: Пак същото. Втора глава от същото, така да кажем. Той си го беше обявил, нали си спомняш? „Следва продължение“.

Пауза.

ХУАНА: У тебе ли е?

ХЕРМАН: Да.

Пауза.

ХУАНА: Но не искаш да го чета.

ХЕРМАН: Не съм сигурен дали е добра идея.

ХУАНА: От трийсет години чета съчиненията на твоите ученици.

ХЕРМАН: Това обаче е по-различно...

Хуана се връща към разтурянето на инсталацията. Херман отваря чантата си, вади домашното и го подава на Хуана, която го чете.

КЛАУДИО: Напиши кратък разказ и в него използвай следните прилагателни: доволен, същ, хубав, пълен, тъмен, спокоен, съсредоточен, малък, голям, фантастичен. (*Пауза.*) „В понеделник отидох при Рафаел Артола и му предложих пак да учим заедно. Учителят по математика току-що го беше похвалил за домашното по тригонометрия и Рафа беше така ДОВОЛЕН, сякаш са му дали „Нобел“. Затова пожела да започнем още СЪЩИЯ следобед. По пътя си говорихме за нещата, за които най-често си говорят момчетата на нашата възраст: за ХУБАВИ момичета, какво смятаме да учим и така нататък, чак до тях... Защо Рафа ли? Защо избрах него? Защото е моята ПЪЛНА противоположност. Всичко у него е нормалност. Има и други в класа, които са обратното на мен, но още миналата година нещо привлече вниманието ми към Рафа: много пъти на излизане от училище родителите му го чакаха, хванати за ръце. Момчетата обикновено се стесняват, когато се появят родителите им, защото ги притесняват я ситуацията, я родителите. Не и Рафа. На Рафа май му харесваше да са там, а аз се питах: какъв ли е домът им? Какъв е домът на нормалността?... Вратата ни отвори една ТЪМНА жена, която СПОКОЙНО можеше да е както на петнайсет, така и на петдесет и пет години. Майката на Рафа беше в хола, със списание „Дом и градина“ в едната ръка и метър в другата. Отначало не забеляза, че сме влезли, толкова беше СЪСРЕДОТОЧЕНА в измерването на една стена. „Рафа – каза и го целуна. – И твоят приятел... Карлос?“, „Клаудио“. Върху телевизора, до фигурката на драконче от Китай, имаше снимка на фамилията на плажа: татко, мама, Рафа като МАЛЪК и едно малко по-ГОЛЯМО момиченце. Драконът ги гледаше, все едно ще ги схруска всичките. „Получих петица по математика!“, обяви Рафа. „Това е ФАНТАСТИЧНО! Какво ще кажете за една закусчица?“ Пригответи ни я тъмната жена. Майката на Рафа остана в хола, със списанието в едната ръка и метъра в другата, рееше се наоколо като привидение. (Следва продължение.)“

ХУАНА: Отвратително.

ХЕРМАН: Кое?

ХУАНА: Не ти ли се струва отвратително?

ХЕРМАН: Откога стана такава моралистка? Ти, която си излагала тук неща, от които човек може да получи тикове (изложбата с надуваемите кукли, сещаш ли се?), точно ти се скандализираш, че едно хлапе на седемнайсет си мисли някакви неща без цензура?

ХУАНА: Не че си мисли, а че ги пише. „Изложба с надуваеми кукли“! Да те чуе някой... Все едно съм превърнала галерията в секшоп. Куклите бяха преправени. Едната беше с лицето на Сталин, друга с лицето на Хитлер... Имаше замисъл. За онзи, който се вгледа и се замисли, разбира се. Трябва да говориш с директора.

ХЕРМАН: Хубаво, говоря с директора. Наказват хлапето с едноседмично отлъчване от училище. Или направо го изключват. Или го вкарват в затвора. Или го разстрелват. И какво по-точно сме постигнали?

ХУАНА: Говори със съучениците му тогава, с другите преподаватели. И с родителите, с тях задължително.

ХЕРМАН: За да не го пускат повече у тях ли?

ХУАНА: С родителите на Клаудио, на „писателя“. Това момче има нужда от психолог. Може да е опасно. Ами ако им навреди? Трябва да го спреш, преди да е станала някоя беля.

ХЕРМАН: Момчето просто е сърдито. Светът го вбесява. И има защо, да ти кажа. Но по-добре да си изразходва гнева по този начин, вместо да троши коли. Мен другите ме притесняват повече. Те са наистина опасни, на тях всичко им куца: и правописът, и синтаксисът, и мисленето. Като изключим Клаудио, учениците ми с най-малко грешки в писмените са две китайски девойчета, които живеят в страната от половин година! Последния път като заведох класа на театър, през цялото представление се гърчех от срам заради тях. Но и през ум да не ти минава да им правиш забележка, че ще те налети цял отряд чевръсти педагози...

ХУАНА: Говориш за тях, все едно са някаква еднородна маса. А трябва да подхождаш без предубеждения, без да ги осъждаш предварително.

ХЕРМАН: Педагозите ли?

ХУАНА: Децата. (*Гледа домашното на Клаудио.*) Може пък да има някакъв проблем и да се опитва да ти даде знак. Какво представлява този Клаудио?

ХЕРМАН: Сяда винаги най-отзад. Не приказва. Не вдига ръка. Не създава неприятности. Не изпъква в нищо, освен в часовете по математика.

ХУАНА: Тоест – разпитвал си за него.

ХЕРМАН: Просто си мисля, че математиката му върви. Хайде, няма ли да се прибираме?

ХУАНА: Канят го в дома си, а той... Нагло момче.

ХЕРМАН: Странно момче, нищо особено.

ХУАНА: И ти ли седяше най-отзад?

ХЕРМАН: Там е най-добре. Държиш под око всички, а теб никой не те вижда.

ХУАНА: Я си представи, че се разчуе за съчиненията. В известен смисъл и ти ще си замесен.

ХЕРМАН: В какво ще съм замесен?

ХУАНА: Ами донякъде излизаш негов съучастник.

ХЕРМАН: Но в какво?

ХУАНА: Добре, щом не желаеш да видиш очевидното, недей. (*Отделя поредното парче от инсталацията. Оглежда го.*) „Изкуство за болни мозъци“!

ХЕРМАН (*към Клаудио*): Искам да говоря с родителите ти. Как предпочиташ: аз ли да им се обадя, или ти ще им кажеш да минат?

КЛАУДИО: Обадете се, ако искате. Нея я няма, а той не вдига телефона.

Пауза. Херман слага пред него домашното с прилагателните.

ХЕРМАН: Тук „спокойно“ не е прилагателно, а наречие. (*Чете.*) „Вратата ни отвори една тъмна жена, която спокойно можеше да е както на петнайсет, така и на петдесет и пет.“ „Спокойно“ пояснява глагола „можеше“, значи е наречие. А в стила си забъркал някаква мешавица от Херман Хесе и Жул Верн. Нормално. На твоите години човек чете

каквото му падне. (*Вади книга от чантата си.*) Не е от библиотеката, моя е. Не подчертавай, не подвивай крайчетата, не я похлупвай разтворена.
КЛАУДИО: Цялата ли да я чета? Нямате ли нещо по-късо?
ХЕРМАН: Прочети първата страница. Ако не те хване, върни ми я.

Клаудио вади няколко листа. Остава ги пред Херман.

КЛАУДИО: Ако не ви хване, върнете ми го.

Сяда до Рафа, пред упражненията по математика на бюрото. Херман чете листовите, които му е дал Клаудио.

РАФА: Но защо делено?

КЛАУДИО: Защото го прехвърли от другата страна на равенството.

РАФА: Е, и?

КЛАУДИО: А от тази имаше умножение.

РАФА: Какво?

КЛАУДИО: Тук беше три по хикс. Рафа гледа задачата с недоумение. Баща му пристига по анцуг. Задъхва се, още се съвзема от физическото усилие. Подава ръка.

РАФА БАЩА: Ти сигурно си Карлос.

КЛАУДИО: Клаудио.

РАФА БАЩА: Работа в екип. Обмен на информация. Споделена отговорност. Доверие! Аз ти подавам, когато си под коша, ти ми подаваш, когато съм свободен за стрелба. В осем ще дават на запис „Гризлис“ срещу „Клипърс“. Какво ще кажеш да поръчам пица, Рафа? Ще останеш ли да гледаш с нас... Клаудио?

ХЕРМАН (*спиращ четенето*): Това сега пародия ли е?

КЛАУДИО: Моля?

ХЕРМАН: Начинът, по който описваш влизането му в стаята, маниерът му на говорене...

Преувеличаваш характерните черти на героя, за да предизвикаш смеха на читателя.

КЛАУДИО: Не преувеличавам. Той си е такъв.

ХЕРМАН: Не може да е такъв.

КЛАУДИО: Заклевам се.

ХЕРМАН: Значи реализъм, така ли?

КЛАУДИО: В смисъл?

ХЕРМАН: Все едно тайно ги заснемаш с камера. Това ли е? Все едно гледаш през дупка в стената? Или има и стилизация?

КЛАУДИО: Стилизация?

ХЕРМАН: Всичко, което виждаш, ли описваш, или променяш?

КЛАУДИО: Не описвам съвсем всичко. Например цвета на анцуга. Не ме е грижа дали ще е зелен, или син.

Пауза.

ХЕРМАН: А защо в сегашно? Защо минаваш в сегашно време?

КЛАУДИО: Защото така е все едно съм там.

Пауза. Херман се връща към четенето.

РАФА БАЩА: Ще останеш ли да гледаш с нас... Клаудио?

КЛАУДИО: Приемам предложението на човека с анцуга. Час по-късно се присъединяваме към него в хола, където едвам го познавам: без анцуг е съвсем различен, но по начина,

по който се разпорежда с дистанционното, заключавам, че да, той е главата на семейството. Иска „Гризлис“ да бият „Клипърс“. В „Клипърс“ играе един кореец, заради което разговорът се насочва към Азия и по-точно Китай. За третата четвърт към нас се присъединява и майката, за да гледа мача или да се информира относно Китай. На единайсетата минута изгонват едно от крилата на „Гризлис“ и телефонът на бащата иззвънява.

ЕСТЕР: На летището по това време? Ама че досадно, а?

РАФА БАЩА: Дългът преди всичко.

КЛАУДИО: В негово отсъствие „Гризлис“ губят. А те според коментатора са владели топката през поне 52% от времето. В основата на поражението им според същия е изгонването на тяхната звезда. (Следва продължение.)

Пауза.

ХЕРМАН: Не е зле, даже доста добре ти се е получило. Ако, разбира се, намерението ти е било да направиш героите си за смях. Това обаче е ниска летва. Първият въпрос, който трябва да си зададе един писател, е: за кого пиша? Ти за кого пишеш? Много е лесно да изкараш от героя си най-лошото, така че посредствените хора да почувстват превъзходство и да му се присмеят. Много е лесно да вземеш човека и да го погледнеш откъм най-нелепата му страна. Трудното е да се взреш отблизо, без предубеждения, без да го осъждаш предварително. Да откриеш доводите му, голямата му болка, малките му надежди, отчаянието. Единствено истинският артист е способен да покаже красотата на човешкото страдание.

Дава му втора книга. Клаудио отива да чете и да пише.

ХУАНА: Не знам какво си си наумил.

ХЕРМАН: Да го науча.

ХУАНА: На какво ще го учиш?

ХЕРМАН: На литература. А чрез литературата – и на друго.

ХУАНА: Литературата на нищо не учи.

ХЕРМАН: Нима?

ХУАНА: „Бартълби, писарят“. Перкото, който уби Джон Ленън, го е носел в джоба си. На какво го е научила литературата този ненормален?

ХЕРМАН: Убиецът на Ленън е носел „Спасителят в ръжта“.

ХУАНА: Все едно. Важното е, че литературата не учи. Не ни прави по-добри.

ХЕРМАН: Е, да, твоите изложби са далеч по-възпитателни. Хората излизат от тях облагородени. Ако след изложбата нацелят изхода, разбира се.

ХУАНА: И моите изложби не учат. Изкуството като цяло на нищо не учи.

Клаудио подава няколко листа на Херман. Той ги чете заедно с Хуана.

РАФА: Но защо делено?

КЛАУДИО: Защото го прехвърли от другата страна на равенството.

РАФА: Е, и?

КЛАУДИО: А от тази имаше умножение.

РАФА: Какво?

КЛАУДИО: Тук беше три по хикс. Рафа мрачно гледа задачата. В стаята внезапно нахлува мъж в спортно облекло.

РАФА БАЩА: Карлос?

КЛАУДИО: Клаудио.

РАФА БАЩА: Работа в екип. Аз ти подавам, когато си под коша, ти ми подаваш, когато съм свободен за стрелба. Ще дават „Гризлис“. Да поръчам ли пица, Рафа? Ти ще гледаш ли с нас...?

КЛАУДИО: Клаудио.

РАФА БАЩА: Добре – по ред на номерата. Първо ще си взема душ.

КЛАУДИО: Докато първия Рафа се бори с хикса, аз си представям втория под душа. Час по-късно тримата – Рафа, Рафа и аз – седим на дивана, ядем *Ку̀attro stadждони*, а „Гризлис“ разбиват „Клипърс“ по телевизията. В „Клипърс“ играе един кореец.

РАФА БАЩА: Има два типа китайци...

КЛАУДИО: Той веднъж е ходил в Китай. За една седмица. Преди десет години. На китайците им знае и кътните зъби.

РАФА БАЩА: Най-лошото, което можеш да кажеш на един китаец, е...

КЛАУДИО: На втората минута от второто полувреме едно крило на „Гризлис“ вкарва от зоната за три точки и Рафаеловците пощуряват. На четвъртата минута Естер сяда да гледа и тя срещата, но играта не я хваща, така че отваря брой двеста и петнайсети на „Дом и градина“ и пред очите ѝ се изреждат имение във викториански стил, преустроена в жилище холандска мелница, вилата на Катрин Зита-Джоунс на остров Майорка – все къщи, каквито тя никога няма да притежава. На седмата минута вади молив и нахвърля скица за ремонт на апартамента – има цяла папка с такива рисунки. По цял ден е вкъщи, но не е доволна от дома си, решена е да го преобрази из основи, нищо че знае колко е неприятно да се занимаваш с майстори. На десетата минута захвапа молива и зарейва поглед, съсредоточена в Големия въпрос на живота си: как да икономисам пространство за още една баня? На дванайсетата минута Рафа баща предлага да купи по-голям телевизор. На петнайсетата тежкото крило на „Гризлис“ е изгонено: възмутените Рафаеловци му ръкопляскат на крака, докато излиза от игрището. И с право: представил се е на потресаващо ниво.

РАФА БАЩА: Трийсет точки, седем асистенции, четири „борби“...

КЛАУДИО: Телефонът. Рафа баща поглежда часа. Не му се отговаря.

РАФА БАЩА (*по телефона*): Кажеш... Да бе, чувам, че не си... На лекар ходи ли?... Хуанито ли?... И в колко пристига?... (*Взема молива на Естер, за да запише.*) Бе-А 0423, десет и петнайсет, терминал две... Табелка с името?... Уан Ли, но се пише с „х“ отпред и „г“ накрая, Хуанг... Говори ли някакъв английски?... Хотел „Конвенсидн“... Какво ще кажеш да го закарам на испанска кръчма?... Бъди спокоен, почивай си... Ти пък, няма за какво... (*Прибира телефона.*) Трябва да ида до летището, да взема един съдружник.

ЕСТЕР: По това време? Ама че досадно, а?

РАФА БАЩА: Дългът преди всичко. Ще се наложи и да го заведа на вечеря, ако е гладен. Ако не е, идеално – до два часа се прибирам.

ЕСТЕР: Китаец ли е?

РАФА БАЩА: Идва да сложи един подпис, ще си подновяваме договора. Трябваше да го чака Мариано, но той е настинал и две не вижда.

ЕСТЕР: В колко пристига?

РАФА БАЩА: В десет и петнайсет.

ЕСТЕР: Имаш време.

КЛАУДИО: Сяда да догледа мача, но е на тръни, не успява да се наслади.

РАФА БАЩА: Не знам какво да облека. Нещо официално ли, или по-делнично.

КЛАУДИО: Отива да посреща китаеца, а „Клипърс“ започват да догонват в резултата и в последната секунда се налагат благодарение на съдийска грешка.

ЕСТЕР: Чакай сега, кой би?

КЛАУДИО: Следва продължение.

ХУАНА: Разиграва те. Втората версия е още по-злонамерена. Ти си тръгнал да го учиш, а всъщност той ти дава урок на тебе.

ХЕРМАН: И какво е продължението – да ги опишеш как си одумват съседите ли? Безкрайната баналност на средната класа отдавна ни е известна. Отдавна знаем колко грозна, безцветна и пошла е средната класа. Тя и руската аристокрация не е била много по-различна, само дето Толстой някак се е изхитрил да изкара оттам „Ана Каренина“. А Достоевски, знаеш ли тайната на Достоевски? Той прави от последния никаквец незабравим герой. Но щом си решил да ставаш карикатурист... Това ли искаш, да драскаш шаржове?

КЛАУДИО: Вие казахте да се взра отблизо. Колкото по-отблизо се вирам, толкова по-зле става. Пиша каквото виждам.

ХЕРМАН: Ако виждаш само това, значи не ставаш за писател. (*Връчва му три книги, една след друга.*) Дикенс. Чехов! Сервантес!!

ХУАНА: Как ти се струва?

Показва му един каталог. Херман не намира думи.

ХЕРМАН: ...Интересно.

ХУАНА: Хайде де, постави се на мястото на хората. Дали ще купуват?

ХЕРМАН: Ами това са все обикновени вещи: кухненски часовник, вентилатор...

ХУАНА: Само приличат на обикновени вещи, но са така пипнати, че да предизвикат *остранение*. Я виж часовника: тринайсет числа. Артистът преформулира домашното пространство като откроява някои негови черти, които от често виждане сме спрели да възприемаме. Така показва механизиранието на живота ни, отправя предизвикателство към границите между вътрешното и външното, частното и общото. (*Херман гледа каталога и не знае как да реагира.*) А това? Слушай.

Подава му слушалки. Херман си ги слага. Пауза. Сваля ги озадачен.

ХЕРМАН: Какво е това?

ХУАНА: Почакай малко де. (*Пак слага слушалките на Херман.*) Словесна живопис.

Художникът описва с гласа си картината. Зрителят, тоест слушателят си представя картината. Зрителят е съавтор: излива въображението си върху голата стена.

Художникът предлага слушалките да висят на стената или в празна рамка. За да се подиграе с културната индустрия, обзета от фикс-идеята за производство на веществените артефакти, той се насочва към мимолетни поетични акции, пренебрегващи материалното. Картините наистина съществуват, по-точно са съществували, но художникът, след като е записал словесното им копие, ги е унищожил. Тринайсет акварела.

Херман сваля слушалките.

ХЕРМАН: Аз нищо не виждам. Но нали знаеш, английският ми не е много добър. Ако съм вярвал, че и за ходенето по галерии ще ми трябва език. Той впрочем говори с акцент, откъде е?

ХУАНА: Чилиец е. От Валпараисо.

ХЕРМАН: Честно казано, не мисля, че ще се продава. Аз лично не бих си го купил. Най-много да си го сваля пиратската, ако някой го качи в Мрежата.

ХУАНА: Ти не ме вземаш на сериозно. Имам дващест дни. Дващест дни и ме изхвърлят.

ХЕРМАН: Виж, ако кажеш, че за да спасиш галерията, искаш да ме изложиш под стъклен похлупак, съгласен. Само не ме карай да търпя подигравки като тази.

Хуана ядосано дръпва каталога, слушалките и другите неща, които е възнамерявала да покаже на Херман. Херман вади от чантата си ученическо съчинение.

ХЕРМАН: Искаш ли да го прочетеш?

Хуана не отговаря, но след малко се приближава и чете.

РАФА (към Клаудио, чете от записките си): „Баща ти е получил глоба от Пътна полиция. Той смята, че му е наложена несправедливо, и не смята да я плаща. Какво би го посъветвал Сократ?“

ХЕРМАН: Какво, по дяволите, е това?

КЛАУДИО: Този по философия се е заинатил да доказва, че предметът му е полезен.

Винаги започва с някакъв измислен случай, той го нарича „морална дилема“, а после минава към съответния философ – Платон, Хегел, каквото е наред. Всички искат да ни убедят, че ни преподават приложими неща. Всички, с изключение на учителя по математика. Той още от първия ден ни предупреди, че математиката за нищо не служи.

ХЕРМАН: Математиката е важна. Философията също. Въпреки че нито математиката, нито философията дават отговор на големия въпрос.

КЛАУДИО: И кой е той?

ХЕРМАН: Толстой или Достоевски? Ето ти големия въпрос, в който се съдържат всички останали.

РАФА: Сократ бил невинен, а го осъдили да изпие чаша отвара от бучиниш. Един приятел му предложил да избяга. Сократ казал, че Атина го е хранила, пазила и образвала.

Затова не може да се подчинява на Атина, когато му е удобно, а когато не го устройва, да прави каквото си ще. И изгълтал отровата наведнъж. Схващаш ли?

КЛАУДИО: Аз имам проблем с философията; математиката има проблем с Рафа.

РАФА: Корен квадратен от минус едно. Колкото повече го мисля, толкова повече не виждам смисъла.

КЛАУДИО: Не е реално число. Затова се наричат *имагинерни* – въображаеми. Корен квадратен от минус пет, корен квадратен от минус седем... Съществуват само в главите ни. Но можем да ги събираме, умножаваме... рисуваме! Можем да правим всякакви неща с тях, въпреки че не съществуват.

РАФА: Не успявам да запомня формулите. Назубрям ги и веднага ги забравям.

КЛАУДИО: Не трябва да ги зубриш, а да ги разбираш. Давам му три упражнения: едно лесно, за да се успокои, едно по-завъртяно и едно много трудно, за да забуксува. Докато той си блъска главата над имагинерните числа, аз се въртя из апартамента. В коридора висят четири репродукции на акварели от Паул Клее.

ЕСТЕР: Късно ли се прибра? Не съм те чула снощи.

РАФА БАЩА: Приказвахме си до сто часа. Този Уан – Хуанито, така му викам – е доста отворен за китаец. И виното му развърза езика. Не е доволен от нас. Усеща, че не го уважаваме. В началото беше малко дръпнат, малко сърдит, че съм отишъл да го взема аз, а не Мариано. Не повярва, че е болен.

КЛАУДИО: Трябваше ми място, откъдето да ги чувам, без да им се пречкам. Като муха на стената. Муха явно не мога да стана, но нищо не ми струва да си отварям ушите, докато се мотая пред акварелите в коридора.

РАФА БАЩА: И изведнъж стана въпрос да работим заедно. Той не е съгласен с процента, който му даваме сега. Исква петнайсет.

ЕСТЕР: Не разбирам.

РАФА БАЩА: Цял ден го мисля. Защо да не рискувам? Да започна собствен бизнес.

ЕСТЕР: Но ти си си добре във фирмата. Толкова те ценят!

РАФА БАЩА: Ценят ме, да, но чувствам, че там съм ударил тавана, разбираш ли? Всяка идея, която ми хрумне, минава през Мариано и накрая той обира лаврите.

ЕСТЕР: Нали обичаш работата в екип?

РАФА БАЩА: Екип, екип – добре, но в нашия едни само подават топката, а други я вкарват в кош. Прекалено отдавна вече дриблирам като луд, за да могат определени хора да отбелязват точки. А докато си говорехме с Хуанито за разните възможности...

ЕСТЕР: Но той така ли отвори дума? Толкова директно?

РАФА БАЩА: Китайците никога не говорят директно. Но ето, вече знам, че срещу петнайсет процента ще имам човек в Китай. Доверен човек. Образно казано де, защото на китаец вярва да нямаш, подмолни типове са те и Хуанито сигурно ще ми извие ръката и за двайсет процента. Но дори така бива. В днешно време транспортът излиза не повече от десет процента и печалбата зависи най-вече от разходите за работна ръка. А те в Китай са смехотворни. Хуанито ми сочи някаква витрина, на нея – една от онези кукли, Барби: „Тли ебло“, вика. А тук се продават по трийсет.

ЕСТЕР: Но чак да напуснеш фирмата... Не те ли е страх?

РАФА БАЩА: Докато не си опека работата, ще си стоя във фирмата и ще си трая. Мога, без да им вредя, да действам по някоя линия, по която няма конфликт на интереси. Ние на Хуанито обикновено му пращаме по имейла плановете за артикула, казваме му: сто от това и той доставя поръчаното в срок. Като някаква фабрика без работници. Даже по-просто: пращаш снимка и копираш. Не точно копие де, това е незаконно, а с малки изменения.

ЕСТЕР: О, ами чудесно тогава.

РАФА БАЩА: Естествено, ще се наложи някакво начално капиталовложение...

Инвестиция.

ЕСТЕР: Инвестиция?

РАФА БАЩА: Смятам, че нашите спестявания и един малък кредит...

ЕСТЕР: А ремонтът?

РАФА БАЩА: Нали според теб дори за хола не стигат.

ЕСТЕР: Конча ми каза за едни румънци, които работели добре и евтино. И със, и без фактура.

РАФА БАЩА: Ох, знам колко ти е важен този ремонт, знам.

ЕСТЕР: Точно когато реших да остъкля терасата...

РАФА БАЩА: Естер, на тази възраст имам нужда от мотивация. Усещам, че тъпча на едно място. А помня времето – не беше чак толкова отдавна, – когато пращях от енергия и морето ми беше до колене. Сякаш ни липсва амбиция. Гледам какво прави шефът и се питам: защо и аз да не мога? Искам сам да съм си началник. Ти ще помагаш. Ще трябва да ходим по магазини, да преговаряме с търговци. Да им внушим: „Предлагаме същото, което ви е на витрината, но десет пъти по-евтино.“

ЕСТЕР: Предлагаш да работя за теб, така ли?

РАФА БАЩА: Предлагам да работим заедно.

ЕСТЕР: Знаеш, че искам да завърша. Да ги взема тези три изпита, дето останаха, и да практикувам, сега, когато децата пораснаха.

РАФА БАЩА: Но това ще си е нашето начинание. Само наше. И ако ни потръгне – а не виждам защо не, – ще получиш нещо много по-добро от ремонт. Нова-новеничка къща.

Пауза.

ЕСТЕР: Искаш ли маслинки?

РАФА БАЩА: Да.

Естер излиза от хола и попада на Клаудио, който гледа акварелите.

КЛАУДИО: Всички заглавия завършват на *-ung*: *Церцъорунг, Унтербрехунг, Хофнунг, Ретунг*².

Естер се връща в хола с маслини и две мартинита.

ЕСТЕР: Това момче... не те ли смущава, че всеки ден е тук?

РАФА БАЩА: Много е тихо. Даже срамежливо.

ЕСТЕР: Не те ли изнервя с този отнесен поглед?

ХУАНА: Той сега това чува ли го, или си го представя? Говорят за него пред него, така ли?

ХЕРМАН: Не „пред“ – той е в коридора, прави се, че гледа картините.

ХУАНА: И чува всичко оттам, така ли?

ХЕРМАН: Чува откъслечи от разговора. Но нали се виждат и лицата, жестовете...

ЕСТЕР: Другата седмица имат контролно. Ако скъсат Рафа, ще трябва да му намерим частен учител.

РАФА БАЩА: А Клаудио?

ЕСТЕР: Истински учител имам предвид. Не някой, който знае горе-долу толкова, колкото и нашичкият. Имам чувството, че колкото си помагат, толкова си и пречат.

РАФА БАЩА: Но момчето явно има проблеми. Вижда се, че за него това е важно. Надали има много приятели...

ЕСТЕР: Какво сега, да жертваме Рафа, за да му е по-добре на чуждото дете ли?

РАФА БАЩА: Не, по никой начин. Слушай, мислех си за име. Трябва да е нещо, което се помни и звучи добре по цял свят. Като „Адидас“. А логото да е някакъв разбираем за всички символ. Като ябълката.

ЕСТЕР: Каква ябълка? А-а, ябълката.

РАФА БАЩА: Да пратя ли имейл на Хуанито да му кажа, че действаме? Повярвай ми, Естер, сега или никога.

ЕСТЕР: Не знам, Рафа, не знам... Харесват ли ти маслините?

ХУАНА: Напомня ми на моя братовчед от Аликанте. Като се видим на някоя сватба, задължително прави обзор на всички семейни клюки. Някои хора това обичат: да се намъкнат в нечий живот, а после да разнасят... В телевизията си умират за такива. Взе да ми доскучава.

ХЕРМАН: Губи се първоначалният ефект на изненадата. Присъствието на външния човек в дома, наблюдението през неговите очи вече не е достатъчно. Заприличваш на досадния братовчед, който на всяко семейно събиране разнася клюки между роднините. Ако дам това на някого да го прочете...

КЛАУДИО: Чел ли го е някой? Нямам нищо против да го давате. Давайте го на когото искате.

ХЕРМАН: На никого няма да го дам, защото е зле измислено. Отказвам да губя времето на хората.

КЛАУДИО: Е, щом е толкова лошо, недейте.

ХЕРМАН: Няма. Друго имах предвид. Ако някой прочете това, което си написал, както се чете книга... Веднага ще усети липсата... На несигурност. На конфликт.

ЕСТЕР: Тръгна ли си вече твоят приятел?

РАФА: Щеше да си изтърве автобуса.

ЕСТЕР: Вземи си маслинка.

² *Zerstörung* – разрушение, *Unterbrechung* – прекъсване, *Hoffnung* – надежда, *Rettung* – спасение (нем.). – Б. пр.

РАФА БАЩА: С майка ти много се радваме за всичко, което правиш за това момче. Когато човек има възможност да помогне, не бива да я пропуска.

РАФА: И той ми помага.

РАФА БАЩА: Така де, обмен. Той ти помага по математика, ти на него – по философия.

ЕСТЕР: Познаваш ли техните?

РАФА: Не знам много за него. Мълчи си. И в училище е така. С никого от класа не разговаря.

РАФА БАЩА: И таз добра! Кажй поне на твоите приятели да си говорят с момчето.

РАФА: Ама той не иска.

КЛАУДИО: Конфликт ли?

ХЕРМАН: Когато героят иска нещо, но среща пречки по пътя към постигането му. Попада на съперници, на врагове. Антагонисти. Одисей копнее да се върне вкъщи, но циклопът се мъчи да го убие, сирените го омайват, нимфата го похищава... А понякога главният герой влиза в конфликт със самия себе си. И нямам предвид дилеми от сорта на „Ремонт на хола или бизнес в Китай?“. Говоря ти за истински битки в сърцето му. Вземи Ахил: „Да замина ли за Троя, или да остана с любимата си Дейдамея?“. Читателят се чуди дали героят ще преодолее трудностите и ще свърши каквото си е наумил. Златният въпрос, въпросът, с който трябва да заразиш ума на читателя, е: „Какво ще стане по-нататък?“. Не бива да му даваш миг почивка, трябва да го държиш в напрежение. Защото читателят е като султана на Шехерезада: а си го отегчил, а ти е отрязал главата. Но стига да му дадеш някоя добра история и отваря сърцето си. Както султанът, така и всеки друг. Хората имат нужда някой да им разказва истории. Без разказване животът не струва.

Пауза.

КЛАУДИО: Благодаря, маестро.

ХЕРМАН: Не ме наричай „маестро“. И още нещо: вземай участие в час. Когато питам за желаещи или задавам въпрос. Отваряй уста от време на време. Иначе ще се наложи да те скъсам.

Клаудио понечва да си тръгне. Обръща се.

КЛАУДИО: В сряда имаме контролно по математика. Рафа няма да се справи. А ако получи двойка, ще му намерят частен учител и ще ме изритат. Трябва да избутаеме изпита каквото ще да става.

ХЕРМАН: Ти да не искаш от мен да открадна задачите?

КЛАУДИО: Не виждам друг изход. Имагинерните числа ще го съсипят.

Пауза.

ХЕРМАН: Не е нужно да ходиш у тях, за да пишеш. Представяй си.

КЛАУДИО: Опитах, но не мога. Трябва да ги виждам. Учителската стая, кабинетът по математика, принтерът – вие си знаете къде. Ако не искате да затворят вратите на дома си за мен.

РАФА БАЩА: Петица! Видя ли, като си поставиш нещо за цел, как става? Дай *петица!*

Рафа син и Рафа баща удрят длани като баскетболисти, които се радват на кош.

РАФА БАЩА: Петица! А ти, Клаудио?

КЛАУДИО: Четири плюс.

РАФА БАЩА: Е, и четири плюс не е лошо. Петица! Трябва да го отпразнуваме! На майка ти каза ли? Естер! Петица на контролното по математика!

Рафа син и Рафа баща пак удрят длани.

КЛАУДИО: И четири плюс не било лошо. Започват ме възприемат като свой, като част от отбора.

РАФА: Защо не дойдеш в събота? Ходим на стадиона от шест до осем. Много са яки останалите, ще ти хареса, ще видиш.

РАФА БАЩА: Хайде, ела. Ще си направим едно приятелско мачле.

КЛАУДИО: Благодаря, но имам други планове. Докато се отдалечавам от дома им, се опитвам да си представя как с баща ми тупкаме топка и я хвърляме по обръч, от който виси мрежа. Да, ама не. Не мога да си представя как тупкаме топка и я хвърляме по обръч, от който виси мрежа. От друга страна, Рафа син и Рафа баща точно това правят всяка събота следобед и са щастливи, ако топката влезе, и се нервират, ако не влезе. А тя? Какво ли прави Естер през това време? В събота в пет и половина седя в парка, на същата пейка, от която ги гледах през лятото. В шест без петнайсет виждам нашите атлети да се изнасят. В шест натискам звънеца – мелодията, разбира се, е див кич.

Вратата се отваря и ето я и нея, най-скупната жена на света.

ЕСТЕР: А, реши се значи! Току-що излязоха, чакай, ще им звънна да се върнат да те вземат.

КЛАУДИО: Не, не, просто вчера си забравих учебника. По математика.

ЕСТЕР: Не съм го виждала. Влез си го вземи.

КЛАУДИО: Придружава ме до стаята на Рафа. Учебникът, естествено, не е там.

ЕСТЕР: В понеделник ще питам Елиана да не го е прибрала тя някъде.

КЛАУДИО: Майка ми имаше подобни, ѝ казвам и соча обещите ѝ. Тя си тръгна, когато бях на девет години. Не можеше да понася баща ми. Сигурно и мен не е понасяла. Думите ми попадат право в целта. Няма грешка това за майка ми – където и да го кажа, насреща омекват от умиление. Моментално се получава контакт. И изведнъж се чувстват длъжни. Длъжни да покажат майчинска грижа.

ЕСТЕР: Искаш ли кòличка?

КЛАУДИО: Тя си сипва мартини. Говорим за Рафа, за математиката и колко зле е била и тя по този предмет. Научавам, че е следвала право.

ЕСТЕР: Заряха го, за да си гледам децата. Сега обаче, като пораснаха, мисля да си взема трите изпита, които ми оставаха.

КЛАУДИО: В осем си казвам: „Стига за днес. Продължаваме следващата събота“. В коридора се спирам пред акварелите на Клее. *Церцъборунг. Унтербрехунг. Хофнунг. Ретунг.*

ЕСТЕР: Красиви са, нали?

КЛАУДИО: Те не знаят немски. Не знаят какво държат в дома си. Купили са ги за стената. Когато сменят цвета на стената, ще сменят и картините. Тези ангели са ужасни.

ЕСТЕР: Мислиш, че са ангели, така ли? Не ми беше хрумвало.

КЛАУДИО: Ангели, каквито би ги нарисувало едно дете. Крилете приличат на ноктести лапи. Не летят, вятърът ги развява. *Zerstörung* означава разруха. *Unterbrechung* – прекъсване. *Hoffnung* – надежда. *Rettung* – избавление. Тръгвам си в осем и десет. Малко след осем и половина откъм парка виждам връщането на Рафаеловците. Изглеждат доволни, сигурно са спечелили мача. Следва продължение.

ХУАНА: Не е на добро това. Ще свърши зле, помни ми думата.

ХЕРМАН: Какви ги вършиш, по дяволите?

КЛАУДИО: Ами героят иска нещо и среща пречки. Конфликт. Златният въпрос: какво ще стане по-нататък?

ХЕРМАН: И какво искаш сега? Да си направите среща в мотел?

КЛАУДИО: Не. Трябва да е у тях. Всичко трябва да е в техния дом.

ХУАНА: Спри го, преди да си е строшил главата. Представи си, че стане нещо, мачът отпадне и ги заварят на дивана – майката и съученика.

ХЕРМАН: Тук нищо не пише за дивани. Диванът е в твоето въображение.

ХУАНА: Все едно къде ще са – той с количката, тя с мартинито. Рафа ще го размаже.

ХЕРМАН: Кой, баща или син?

ХУАНА: И двамата. Ще го размажат.

ХЕРМАН: Ти го взе на сериозно, така ли? Не виждаш ли, че половината са измислици?

Човекът си съчинява.

ХУАНА: Съчинява? Значи много умее, понеже всичко звучи наистина.

ХЕРМАН: Има талант на разказвач. Никога не съм попадал на такъв ученик. Не искам да му помпам самочувствието, но с малко напътствия има голямо бъдеще... Много пъти, когато говоря, усещам, че само той ми следи мисълта. Имам чувството, че само той ме разбира.

ХУАНА: Само той?

ХЕРМАН: От моите ученици.

ХУАНА: И Рафа ти е ученик. За него не носиш ли отговорност?

ХЕРМАН: Естествено, че нося.

ХУАНА: Ласкае те мисълта, че си открил нов Кафка. Че е пред теб, на последния чин, и те слуша зяпнал. Дали е Кафка, аз не знам. Но знам, че ще свърши зле. В края на истории като тази има само потърпевши.

ХЕРМАН: Май и ти не знаеш в какво се забъркваш. Какво правиш? Сатира на средната класа? Пародия на булевардно книжле? Билдунгсроман?

КЛАУДИО: Какъв роман?

ХЕРМАН: Нали знаеше немски? Всичките там *церицьорунги* и *хофнунги*...

КЛАУДИО: Питам баща ми. На младини е живял в Берлин. Той и за Паул Клее ми обясни.

ХЕРМАН: Значи баща ти може да ти обясни, че в билдунгсромана се описва нечие емоционално израстване. Мислех си, че това ти е намерението – да опишеш как едно момче встъпва в зрелостта. Но вече не съм сигурен. Ти какво си въобразяваш, че правиш?

КЛАУДИО: Правя каквото ми зададете, маестро.

ХЕРМАН: Не съм ти задавал да се гавриш с фрустрациите на една омъжена жена, която може да ти е майка. И не ме наричай „маестро“. (*Пауза.*) Четири плюс по математика! Баща ти сигурно е горд с тебе. По другите предмети успехът ти е по-лош. По история не са те виждали от няколко урока насам. По английски също. Защо не ходиш на английски?

КЛАУДИО: Не виждам смисъл.

ХЕРМАН: А историята?

КЛАУДИО: Още по-безсмислена.

ХЕРМАН: Като не си в час, къде си?

КЛАУДИО: В библиотеката, пиша.

ХЕРМАН: Баща ти знае ли?

КЛАУДИО: Той знае всичко.

ХЕРМАН: И какво казва?

КЛАУДИО: Нищо.

ХЕРМАН: Бих искал да се запознаем. Защо не му кажеш да мине да се видим?

КЛАУДИО: Той не е герой от тази история. Баща ми не излиза от къщи.

Подава няколко страници на Херман, който на свой ред му подава книга. Когато Херман се отдалечава, Хуана взема страниците и се зачита. Херман я изненадва със съчинението в ръце.

ХУАНА: Да ти кажа ли кое е най-възмутителното в цялата работа?

ХЕРМАН: Каж ми.

ХУАНА: Отношението му към горкия Рафа.

ХЕРМАН: Какво толкова – нали му помага по математика, изкара му петица. Към нея е лош. Изтипосал я е как цял час обсъжда по телефона с приятелката си Конча цените на имотите. Ама че тема: „Цена на квадратен метър“. Хайде малко метафизика, госпожо!

Вади книга от библиотеката си.

ХУАНА: „Вълшебната планина“? Не прекаляваш ли? Той е само на седемнайсет.

ХЕРМАН: Аз я прочетох на четиринайсет.

ХУАНА: На твоє място бих му дала „Тримата мускетари“ – да види какво е действие.

Оплел се е в думи, трупа диалози, около които нищо не се случва... Не разбирам защо след сцената с дивана идва това, пак изгървах нишката. Започва да ми звучи като... театър на абсурда? Майката каканиже по телефона, бащата настройва плазмения телевизор, синът му чете указанията... на немски, понеже не ги намират на другите езици, въпреки че и двамата понятие си нямат от немски... Какво се мъчи да ни внуши: че животът им е абсурден? Та те са най-нормално семейство.

ХЕРМАН: Има ли „нормални“ семейства изобщо? Няма ли нещо ненормално, дори чудовищно в самото понятие за семейство?

ХУАНА: Почеркът му се променя. Вече не е детински. От толкова писане...

ХЕРМАН: По мои сметки се събират петдесетина страници.

ХУАНА: През ум да не ви минава да ги публикувате. Да ги пратите на някой конкурс или нещо подобно. Нямате право.

ХЕРМАН: Текстът му е по-добър от повечето, които се публикуват в днешно време.

Естествени диалози, ситуации със заряд... Като двацети епизод на телевизионен сериал. Това ли ти е амбицията, да пишеш за телевизията? Нахвърляно е мързеливо, отвсякъде прозира мързел. (*Отбелязва с червения си флумастер.*) С червено ограждам клишетата. Какво пък, и това не е лесно да се постигне: дванайсет клишета на три страници. „На лицето ѝ се изписа нетърпение.“ Преди теб на близо милион разказвачи им е хрумнало точно същото. Думата „жалък“ е употребена три пъти. Но знаеш ли кое е жалко? Да ти е беден речникът. И тази мания да обясняваш от игла до конец. Довери се малко на читателя, той ще се сети как да попълни липсите. Душевното състояние на героя не се казва, а се показва – чрез действията му. И продължава да ме притеснява Рафа, съученикът. Всеки герой трябва да е необходим. При теб обаче Рафа съществува единствено като декор за Клаудио. И не само той – Рафа баща и Естер също са погребани от гласа на разказвача. Не си толкова интересен, драги, дръпни се малко, за да разгледаме и тях. Сцената е най-добре да започва, когато бащата влиза с кутията *Made in China*, и да завършва с думите на Клаудио към Естер, когато остават насаме: „В деня, когато мама си тръгна, татко хвърли телевизора през балкона“. Това е тайната на добрата сцена: както кротичко разгръщаш действието, изведнъж шамаросваш читателя. Първото ти изречение е чудесно, най-доброто от всичко, което си писал досега, но не става за този роман. (*Задрасква.*) А последният абзац кънти на кухо. (*Задрасква.*) Искаш да имитираш Едгар Алън По, но това писание не струва дори колкото една от запетайките на По. (*Връща на Клаудио страниците, напшарени с червено.*)

КЛАУДИО: Щом знаете как се прави, защо не пишете вие?

ХЕРМАН: Опитвах. Преди години. Докато не установих, че не ме бива достатъчно. Теб също не те бива все още, но можеш да се развиеш. Даровит си. И ако се отнесеш към дарбата си с уважение, някой ден ще станеш писател. *(Пауза.)* Има нещо, което не сме обсъдили. Досега го избягвахме, но вече не търпи отлагане. Заглавието. Заглавието задължава. Заглавието е като договор с читателя. Насочва го към същественото, към онова, на което очакваш да обърне внимание: „Война и мир“, „Братя Карамазови“... Какво ще кажеш за „Момчето от последния чин“?

Пауза.

КЛАУДИО: Мислех да е „Имагинерните числа“.

Пауза.

ХЕРМАН: Заглавието не е място за литература... за литературата, която не си успял да вложиш в творбата. „Престъпление и наказание“, „Вуйчо Ваньо“...

КЛАУДИО: На мен „Имагинерните числа“ ми харесва.

ХЕРМАН: Хайде стига за днес, виждам, че си преуморен. Сутринта заспа в час. Толкова ли съм скучен?

КЛАУДИО: Цяла нощ съм писал. *(Дава няколко страници на Херман. Той му връчва „Вълшебната планина“.)* Не знам дали да не се виждаме някъде другаде. Започнаха да шушукат: „Какво прави тоя всеки ден след часовете?“ Хората имат развнтено въображение.

Тръгва си. Херман чете.

КЛАУДИО: Все още са толкова доволни от петицата, че ме канят на вечеря. Бащата приготвя първото: супа, на която се е научил в Китай.

РАФА БАЩА: От всичко правят манджа. В един ресторант под Великата китайска стена ни сервираха едно филенце, пръстите да си оближеш, само дето не разбрахме месо ли е, риба ли. И знаете ли какво се оказа? Ципата от краката на патицата!

РАФА: В нашия клас имаме две китайки.

КЛАУДИО: Има един разказ на Кафка, „При строежа на Китайската стена“. Даде ми го назаем Херман, учителят по литература.

ЕСТЕР: Рафа казва, че този човек е малко странен, а? Сърдит на живота.

ХЕРМАН *(чете)*: „Елиана влиза с второто. Естер я поглежда на кръв. Елиана мълчаливо изнася мръсните чинии.“

РАФА БАЩА: Какво има?

ЕСТЕР: Тя си знае какво.

РАФА БАЩА: ...?

ЕСТЕР: Велуреното ми яке. Бях го сложила в една торба със стари дрехи за църквата. А сега, в неделя, минаваме с Конча през центъра и срещаме Елиана. И какво да видя – тя...

Пристига Хуана. Херман вдига очи от листа.

ХУАНА: Нали щеше да дойдеш да ме вземеш и да ядем навън?

ХЕРМАН: Обсъждахме заглавието и се отнесохме. Знаеш ли как иска да го нарече? „Имагинерните числа“. Дано успее да го разубежда... Нещо станало ли е?

ХУАНА: Отивам тази сутрин на работа и гледам – табела „Отдава се под наем“. Обаждам се на близначките да им напомня, че уговорката ни е за пълен месец. А Росарио (или

Еухения, по телефона не мога да ги отлича) ми вика, че да, имала съм време до трийсети. Но табелата е вече окачена!

ХЕРМАН: Искат да те държат в напрежение. Ти си гледай работата. Имате уговорка.

ХУАНА: Може би проблемът не е в съдържанието на галерията. Сто пъти съм му предлагала на Бруно да сменим името. „Лабиринтът на Минотавъра“. Според мен отпъжда хората. Какво ще кажеш за това? (*Вади нещо.*)

ХЕРМАН: Прилича на чанта.

ХУАНА: Защото е чанта. Африканска, етно. Имат и раници, портмонета...

ХЕРМАН: Хубава е.

ХУАНА: Пфу.

ХЕРМАН: Защо „пфу“? Наистина е хубава.

ХУАНА: Не желая да ставам продавачка.

ХЕРМАН: Какво му е лошото? Продавачите знаят какво предлагат: триста грама леща, две чилета прежда, една кожена раница... Знаят какво им минава през ръцете.

ХУАНА: Пфу. (*Сяда да четете заедно с Херман.*)

ЕСТЕР: В неделя минаваме с Конча през центъра и срещаме Елиана. И какво да видя – тя с моето яке! Конча веднага забеляза: „Абе това не е ли твоето велурено яке?“

РАФА БАЩА: Е нали ѝ е свободният ден.

ЕСТЕР: Слушаш ли ме изобщо бе, Рафа? Беше с моето яке.

РАФА БАЩА: Сигурно е решила, че не го искаш. Щом го даряваш на църквата.

ЕСТЕР: Ама Рафа, как може!...

РАФА БАЩА: Не знам защо толкова се разстройваш. Веднъж като си го прежалила...

ЕСТЕР: Важно е отношението, Рафа.

РАФА БАЩА: Говорй с нея. Кажй ѝ, че ти е станало неприятно.

ЕСТЕР: Предпочитам ти да ѝ кажеш.

РАФА БАЩА: Добре, аз ще ѝ кажа. Но след вечеря.

ХУАНА (*чете*): „Но губи апетит, започва да се върти неспокойо, отива в кухнята. Когато се връща, месото е изстинало. В девет включва телевизора, за да гледа новините.“

ЕСТЕР: Старият имаше по-ясен образ.

ХЕРМАН И ХУАНА (*четат*): „Първите кадри показват група младежи, които палят коли.“

РАФА БАЩА: Няма т бъдеще хлапетата. Всички врати пред тях са затворени. И виж как си изливат гнева от системата, която ги отхвърля.

ХЕРМАН И ХУАНА: „Рафа е член на „Амнести интернешънъл“. Естер – на „Лекари без граници“ и на едно сдружение против експериментите с животни, за което я е вербувала нейната приятелка Конча. След спортните новини, Рафа баща излиза на терасата да пуши.“

КЛАУДИО: Излизам с него. Колко пъти това лято съм ги гледал как вечерят там тримата, а сега и аз съм с тяхт и виждам парка откъм терасата. На светлината на уличните лампи разпознавам пияницата, който се опитва да почерпи патиците, наркоманчетата, африканците. Рафа баща всеки следобед тича по пет километра в парка, но сега погледът му е насочен далеч отвъд него. Погледът му стига чак до Китай.

РАФА БАЩА: Хората се страхуват от Китай. Но Китай е големият ни шанс. Китай...

ХЕРМАН И ХУАНА: „Външната врата се трясва. След малко на терасата се появява Естер.“

ЕСТЕР: Видя ли какво... Елиана. Тръгна си! С куфара и всичко.

РАФА БАЩА: Напусна ли?

ЕСТЕР: Без да си вземе довиждане.

РАФА БАЩА: Не вярвам да е заради забележката за якето. Нищо обидно не съм казал.

ЕСТЕР: Оставила го е в кухнята. Поне да се беше сбогувала с Рафа.

КЛАУДИО: От терасата виждам Елиана – влачи куфар надолу по улицата. Следва продължение.

Пауза.

ХЕРМАН: Не знам, не знам. Историята с якето допринася ли за сюжета? Ако махнем тази сцена, какво губим? Освен ако... Да не би Клаудио да се опитва да се сближи с бащата?

ХУАНА: Мислиш ли?

ХЕРМАН: Ами да, опитва се да се сближи с него.

КЛАУДИО: Да се сближа с този човек?

ХЕРМАН: И така да предизвикаш ревнивата реакция на сина му, който до момента е съвършено безконфликтен. Виж го – през цялата вечеря стърчи като истукан, ясно е, че не знаеш какво да го правиш. Да, Клаудио, имаш сериозен проблем с този герой.

Пауза. Клаудио се взира в Рафа. Отхвърля няколко идеи, преди да продължи да пише.

РАФА: Почувствах се като по бели гащи. Никой никога не ме е унижавал така.

КЛАУДИО: Гледай си задачите и го зарежи тоя тъпак. Седем по хикс на квадрат плюс шестнайсет по игрек на квадрат е равно на сто и дванайсет. И без да я чертаеш, ще видиш, че е елипса. Видя ли, че е елипса?

РАФА: Да. Май да.

КЛАУДИО: Как „май да“? Елипса е заради този знак. Ако ѝ сменим знака, какво става? (Пауза.) Хипербола. Затова тук имаме елипса, заради знака. Хайде да ѝ изчислим фокусите. Какво е първото, което трябва да направим?

РАФА: Все едно ме изправи по бели гащи пред целия клас.

ХЕРМАН: Явно доста се е засегнал.

КЛАУДИО: Не биваше да постъпвате така. И да продължавате, когато почнаха да се смеят. Добре, разсмяхте ги, после трябваше да спрете, но вие се настървихте, окуражи ви успехът.

ХУАНА: Да не си нагрубил Рафа? Понякога си прекалено язвителен.

ХЕРМАН: Просто му поправих основните синтактични и смислови грешки.

РАФА: Искам да се почувства като мен. Искам да го смеля от бой. Искам да му запала колата.

КЛАУДИО: Няма кола.

РАФА: Ще го смеля от бой.

КЛАУДИО: Има по-добър вариант. Статия в училищното списание. Да разкажеш какво се случи, да обясниш твоята гледна точка.

ХЕРМАН: Накарал си го да напише статия срещу мен?

ХУАНА: Ти си главният редактор. Ще я пуснеш ли?

ХЕРМАН: Зависи как е написана.

ХУАНА: Но статия срещу учител...

ХЕРМАН: Всички имат право да пишат във „Факелът“.

ХУАНА: Но едва ли публикувате всичко. Сигурно имате сито за расистки и сексистки коментари, за лични нападки. Не е това мястото за обсъждане на твоите педагогически методи.

ХЕРМАН: Няма да уронвам престижа на „Факелът“. Пускаме училищни вести, снимки от екскурзиите и баловете, поздравителни бележки за пенсионирането на преподаватели, имаме страничка за вицове и кръстословици, раздел с безвкусни стихотворения и тъпи разказчета. Как да не приема критична статия? Никой не бива да смята, че „Факелът“ упражнява цензура.

ХУАНА: Защо не говориш с Рафа? За да поразсееш напрежението. А и за да не забърка някоя каша.

ХЕРМАН: Не мога. Не би трябвало да съм в течение за написването на статията. Нали уж не ми е известно нищо от това, което пише тук.

КЛАУДИО: Знаеш ли какво заглавие можеш да ѝ сложиш? „Най-черната дъска“.

РАФА: „Най-черната дъска“. Яко.

КЛАУДИО: Хайде обаче първо да си свършим работата. Изчисли ми фокусите на тези елипси. (*Пише три уравнения; Рафа се опитва да изчисли фокусите.*) Аз ще се разтърпя. В библиотеката в хола имат наистина страхотни книги, подредени по големина, както и албуми със снимки, подредени по години. Търся годината, в която съм роден. На първата снимка момиченце държи бебе – Рафа със сестра си Марта. Връщам се в стаята му: как е, напредваш ли? Подказвам малко за втората елипса и пак тръгвам да обикалям. Влизам в кабинета. Крилото на „Гризлис“ ми се усмихва от скрийнсейвъра на компютъра. Има толкова много чекмеджета, че човек не знае откъде да започне. Да отворим това. Телбод, сухо лепило, папки, „Проект играчки Шъдзяджуан“; „Проект бижутерия Джънджоу“... Я да видим дали тук е по-интересно: нотариалният акт за апартамента, картички от Марта, последната отпреди три години, рентгенова снимка... Вдигам я към светлината: гръбначен стълб. Шум зад гърба ми, обръщам се: Люба. Когато Елиана напусна, Естер го преживя, все едно родната ѝ майка я е изоставила. После нейната приятелка Конча ѝ намери Люба. Люба, отрасла при комунизма, се прави, че не ме вижда и продължава да мете. Рентгеновата снимка изглежда на жена – да, жена е. Връщам я в чекмеджето и продължавам нататък по коридора. Спалнята на родителите. Креватът. Излягам се. На нощните им шкафчета – книгите, които наистина четат. Тя: „Формулата на щастието. Стани своя най-добра приятелка“. Той: „Приложения на баскетбола в мениджмънта“. Гардероб с огледало. Седем чифта дамски обувки. Банята на двойката. Шкафче с принадлежности за бръснене, крем против стрии, парацетамол, ефералган, лексотан... Капвам си от одеколона на Рафа баща и се връщам при горкото дете. Предало се е на третата задача. Рафа, това не е елипса. Хипербола е.

РАФА: Ааа.

КЛАУДИО: Но виждаш ли защо? (*Пауза.*) Шум от завъртане на ключ в ключалката. „Готова ли е рибата?“. „Няма бяло вино, госпожо...“. „Слез до денонощния“. Чаткането на токчетата ѝ се приближава. Целува Рафа. Към мен отправя майчинска усмивка. Токчетата се отдалечават към хола.

РАФА: А не може ли да е окръжност?

КЛАУДИО: След малко се връща и бащата. Също се отбива да целуне Рафа. Видимо притеснен е.

ЕСТЕР: Добре ли си?

РАФА БАЩА: Спомняш ли си китаеца, Хуанито? Чак сега разбирам, че си е тръгнал, без да подпише. Не се споразумели за процента и той си заминал. И днес Мариано ме вика и вади фактурата от ресторанта. Какъв бил този лукс. Че нали той искаше да му угодя? Не съм го водил на най-скъпото...

ЕСТЕР: Защо, колко е сметката?

РАФА БАЩА: Хем тогава ме измъкна от къщи – на легло бил, видите ли, с температура...

ЕСТЕР: Колко е сметката?

РАФА БАЩА: Двеста и седемдесет евро. Да, поотпуснах се с виното. Но нали трябваше да се представим добре. Не за мен, за фирмата ставаше въпрос.

ЕСТЕР: Плати я от джоба си и готово.

РАФА БАЩА: Не им е за парите. Яд ги е, че са се прецаkali и китаецът се е изнизал. Ако беше подписал, даже нямаше да забележат фактурата.

КЛАУДИО: Снижават глас, когато ме виждат. Погледът ми е върху акварела, озаглавен *Церцюрунг*, което ще рече „Разрушение“.

ЕСТЕР: Какво смяташ да правиш?

РАФА БАЩА: Ще изчакам бурята да утихне. Като забравят китаеца, ще забравят и вечерята, и тристата евро.

ЕСТЕР: Триста?

РАФА БАЩА: С бакшиша.

Пауза. Естер гледа Рафа баща.

ЕСТЕР: Рафа...

РАФА БАЩА: Да?

ЕСТЕР: Не ти ли се струва, че четем малко?

РАФА БАЩА: Четем малко ли? Това пък откъде ти хрумна?

ЕСТЕР: Просто така.

Пауза.

ХУАНА: Естер не е добре.

ХЕРМАН: Защо?

ХУАНА: Лексотанът е за тревожност.

ХЕРМАН: Аз пия пруфакс. Половината ми колеги се тъпчат с транквиланти. Пък и откъде знаеш, че лексотанът е неин, а не негов?

ХУАНА: Той е по-заземен. Не разбирам защо Клаудио не тършува и в компютъра. Каква е разликата между един компютър, едно чекмедже и една затворена врата?

ХЕРМАН: Защо Клаудио не тършува в компютъра?

Клаудио не знае какво да отговори.

ХУАНА: Ами ако... Ако това, което Клаудио търси, няма как да е в компютъра на бащата? Клаудио вече се интересува само от Естер. От тайната на Естер.

ХЕРМАН: Тайна ли? Тази жена няма тайни. Тя е прозрачна.

ХУАНА: Когато започна да ходи у тях, Клаудио си мислеше, че знае всичко за нея. Но сега открива, че нещо му убягва.

Пауза.

ХЕРМАН: Начинът, по който говори за Естер. Начинът, по който я наблюдава. Вече не е същото, но защо? Тя продължава да е най-скупната жена на света.

Пауза.

КЛАУДИО: Ясно, липсва контекст. Една предходна сцена, която да обоснове промяната у Клаудио.

ХЕРМАН: Не казвам, че липсва. Напротив, в излишък е. Има твърде много Естер в този разказ. Що се отнася до рентгеновата снимка... От всички евтини трикове най-мразя сантименталната манипулация на читателя. Няма нищо по-долно от това да му изстискаш сълзите на всяка цена. Моля те, Клаудио, не вкарвай рак в повествованието.

КЛАУДИО: Няколко дни по-рано, на терасата. Тя, с поглед, зареян в парка, яде ябълка.

ХЕРМАН: Рафаел, би ли останал за минутка? (*Рафа се приближава.*) Онзи ден, когато те изкарах на дъската... Накрая имах чувството... Стори ми се, че ти не разбра докрай намерението ми... Обичаш ли баскетбол?

РАФА: Ами да.

ХЕРМАН: Нали се сещаш как треньорът ти поправя стрелбата или дрибъла? Не че разбирам много от баскетбол, но нещо такава.

Подава му една книга. Рафа я поглежда и я прехвърля на Клаудио.

РАФА: Уж нещо искаше да разговаряме, а нямаше какво да каже. Накрая ми даде това. (Имитира Херман.) „Не подчертавай, не подвивай крайчетата, не я похлупвай разтворена.“

КЛАУДИО: Дали сте му „Писмо от Берлин“. Не мога да повярвам.

ХЕРМАН: Какво не е за вярване? Че съм му дал „Писмо от Берлин“ или че изобщо съм му дал книга? И той ми е ученик. „Писмо от Берлин“ е историята на едно объркване.

Главната героиня изживява като обида нещо, което е просто недора...

ХУАНА: Ура! Най-сетне намерих. (Показва един каталог на Херман.) Много се говори за нея, но тук още не е излагала.

ХЕРМАН: От Китай ли е?

ХУАНА: Там ѝ е коренът, но е родена в Лос Анджелис. Преосмисля калиграфската традиция през призмата на пола.

ХЕРМАН: Нали знаеш какво мисля за призмите. Дали е мъжко или женско, хомо или хетеро, бяло или черно, гръбначно или безгръбначно... Всичко това ми е безразлично, когато гледам Веласкес.

ХУАНА: Но какво ще кажеш за стила? На мен ми се струва съвсем достъпен за средния зрител...

ХЕРМАН: Каква е разликата между „Небето над Шанхай 6“ и „Небето над Шанхай 7“?

ХУАНА: В тази серия няма две еднакви картини. Всички са вариации по темата, произволно генерирани с компютър.

ХЕРМАН: Но какво представляват? Нещо значат ли?

ХУАНА: Те не представляват, а присъстват. Чисто битие. Не намираш ли, че завладяват гледащия ги със своята властна материалност?

ХЕРМАН: Е, да, леко плашат. (Прелиства каталога.) Мога ли да го взема?

ХУАНА: Да, разгледай го на спокойствие и кажи какво мислиш.

Херман прибира каталога в чантата си.

Клаудио дописва сцената и я дава на Херман, който чете.

КЛАУДИО: Терасата е отворена. Тя, с поглед, зареян в парка, яде ябълка. Студено е.

ЕСТЕР: Обичам това време.

Отхапва от ябълката.

ХУАНА: „Паркът денем е много различен от парка нощем. Деца по люлките, пенсионери правят тай-чи, африканци висят по пейките (но те са си по пейките по всяко време)“.

ЕСТЕР: Ей там Рафа се научи да ходи. И Марта. По цял ден изкарвахме в парка с тях.

Люлките не са същите. Преди бяха железни.

ХУАНА: „Сочи към люлките. Вечерната светлина се плъзва по ръката ѝ.“

КЛАУДИО: Виждаш ли онази пейка? През лятото често седях там по това време и те гледах на терасата.

Пауза. Естер вдига ръка към гърба си с болезнена гримаса. Клаудио я прихваща, като да я задържи.

ЕСТЕР: Гръбнакът. Оперираха ме, за да закрепят положението, но няма оправия. Като се натовари, изведнъж ме прерязва. Не мога да стоя дълго права. Не мога и да тичам, а преди ходех на джогинг с Рафа. И не мога да танцувам.

КЛАУДИО: Мисля за седемте чифта обувки, които видях в гардероба ѝ. С кои е танцувала, докато още е можела? Представям си я с червените. Представям си я да танцува в парка, боса, по жълтите есенни листа.

Клаудио взема ябълката, отхапва от нея и я подава на Естер.

ХЕРМАН: „Представям си я да танцува в парка, боса, по жълтите есенни листа“. Трябва да си преял с конфитюр, за да напишеш подобно нещо. Я ябълката за какво ти е? Символ, нещо? Или просто за преживяне? Босите нозе, ланшната шума... Искаш ли да ти намеря работа като писач на каталози? (*Вади каталога на Хуана, четете.*) „Какво разкриват творбите на Фен Тан? Самото мълчание. Родени в едно *немясто*³ между Изтока и Запада, тези неми присъствия се борят за надмощие с грохота на света, с оглушителната врява...“ и дрън-дрън нататък. За какво се ползват думите!... Най-злокачествената литература се прави в каталозите за съвременно изкуство. Канцерогенна поезия, своднически жаргон, шарлатански лакърдии. И всичко, за да се продаде това. Брои се за изкуство, понеже някой го е описал така, иначе би било обикновена изгъзица. Сещаш ли се за по-идиотско занимание за някой писател? О, да – да пише речи за министъра на образованието: „В двеста думи оправдайте тази свинщина“. Жена ми продава тези работи в една галерия, „Лабиринтът на Минотавър“, тоест място, където можеш да се залуташ и да умреш. Сега са го наследили две здравомислещи дами от онези, дето наричат нещата със собствените им имена, и са ѝ казали, че ако не се откаже от изкуството за болни мозъци, пускат кепенците. Гледай, измамата почва още от заглавието: „Небето над Шанхай“. Спокойно можеше да се казва „Небето над Севиля“ или „Бикоборецът от Шанхай“. Най-лошата възможна комбинация: артисти без талант плюс подкупни писатели. „Представям си я да танцува в парка, боса, по жълтите есенни листа.“ Не, Клаудио, не е това пътят и ти го знаеш.

Пауза.

КЛАУДИО: Нещо друго?

ХЕРМАН: Ами обувките. Освен че е кич, не се връзва. Ако тази сцена е преди онази в спалнята, значи Клаудио още не е видял седемте чифта. Можеше да мине, ако ползваше минало време – спомените на разказвача се преплитат, *преди* и *след* се наслагват... Но като си се заинатил със сегашното...

Пауза.

КЛАУДИО: Друго?

ХЕРМАН: Тази твоя мания да изброяваш! Списък на лекарствата в шкафчето в банята, списък на хората в парка, списък на...

КЛАУДИО: Научих се от Фицджералд. От „Нежна е нощта“.

Пауза.

ХЕРМАН: Не съм го чел.

КЛАУДИО: Така влизаш в кожата на героя. Поглеждаш с неговите очи. Впрочем прочетохте ли статията на Рафа? С него се басирахме.

³ Немясто (*non-lieux*, фр.) е популярно понятие от трудовете на Марк Оже (1935), френски антрополог. „Неместата“ са ниции пространства за временно обитаване от хора без общо минало и лични взаимоотношения: летища, хотели, молове, мултиплекси. – Б. пр.

РАФА: А на бас на десет кинта, че не му стиска да я публикува.

Херман подава на Хуана „Факелът“, отворен на статията „Най-черната дъска“.

ХУАНА: „Най-черната дъска“. (Чете. Рафа баща и Естер също се доближават да видят.) Накарал си го да препише съчинението си на дъската и си започнал да триеш изреченията с грешки. Трил си изречение по изречение, докато дъската е останала празна. Вярно ли това си направил?

ХЕРМАН: Да.

ХУАНА: Значи с право се сърди.

ХЕРМАН: Така ли?

ХУАНА: Все едно си го оголил публично. Първо му сваляш ризата, после панталона...

ХЕРМАН: Виж, отлично знаеш какво ми е мнението за символистите. От символи не разбирам. За мен ябълката е ябълка, а поправката на съчинение на дъската – поправка на съчинение. На дъската.

ХУАНА: Направил си го за смях.

ХЕРМАН: Да, може би трябваше да спра, когато започнаха да се смеят.

ХУАНА: Доста добре е написано. И аргументирано. Момчето умее да разсъждава.

РАФА: „Родители решават да отпишат детето си от училище и да продължат обучението му през интернет. Какво би казал за това Аристотел?“ (Пауза.) Аристотел смята, че възпитанието е твърде важно, за да се оставя в ръцете на семейството. Той...

КЛАУДИО: Философията ме приспива. (Затваря очи.) Аристотел. Семейство. Разруха. Церищорунг. Германия. Гърция. Китай...

ХЕРМАН: Какво, по дяволите, е това?

КЛАУДИО: Потокът на съзнанието на Клаудио. Вътрешен монолог.

Пауза.

ХЕРМАН: Надуши го значи: Джеймс Джойс. Друг не е нанасял толкова щети на литературата. Тези бунища от думи, нима това е съзнанието? Изкуството трябва да озарява света, не да подхранва хаоса. Двайсети век: две световни войни и Джеймс Джойс. Няма да го намериш в моята библиотека.

РАФА: ...от което, според Аристотел, следва, че тези родители са за затвора.

КЛАУДИО: За отмъщение му давам десет задачи. Условието на първата е: в триъгълника BDE страната BD е три метра, DE четири, BE пет. Да се намери разстоянието AD, ако отбелязаните на чертежа ъгли са прави. Даже е знае откъде да започне. Но от честолюбие няма да се откаже.

РАФА БАЩА: Знаете ли колко е часът?

РАФА: Тези задачи са някакъв ад.

Рафа баща чете условието на едната. Мъчи се да съобрази как се решава.

РАФА БАЩА (към Клаудио): Остани да преспиш, ако ще довършвате това. (Към Рафа.) Може да спи в стаята на Марта. (Към Клаудио.) Искаш ли да звъннеш у вас да предупредиш?

КЛАУДИО: Мерси, няма нужда. Занимаваме се с математика до полунощ. В хола още свети и се чува телевизорът. Рафа ме води в стаята на Марта, която сега е стая за гладене.

РАФА: Тя е в Ирландия, учи английски.

КЛАУДИО: Спалнята е на момиче на четиринайсет, въпреки че Марта вече сигурно е на двасет. Има цял стелаж с барбита. Само че... Тази е едноръка, другата – едноока...

Всичките са осакатени, милите. Рафа ми дава пижама назаем. Голяма ми е. Досмешава ме, като се виждам намъкнат в нея.

РАФА: Хайде ела някоя събота на баскет. Няма значение дали играеш добре, ние се събираме, за да си изкараме весело. Да се похилим, да се понервим на съдията, да пийнем нещо след мача... (Пауза.) Мерси, че ми помогна за статията. Изобщо много ми помагаш. Ти си истински приятел. (Прегръща Клаудио.) Знаеш ли какво ми се иска понякога по това време? Да изляза навън и нещо да направя... като онези пичове, дето палят колите... нещо такова, когато ми дойде до гуша.

КЛАУДИО: Най-сетне си отива в стаята. Хвърлям се на леглото и гледам тавана. Чувам гласове в коридора.

РАФА БАЩА: Трябваше да му намерим частен учител. Още не е късно.

ЕСТЕР: Ами той в момента е най-добре по математика.

РАФА БАЩА: Ако се справяше малко по-бързо, щеше да му остава време и за другите предмети.

КЛАУДИО: Домът утихва. Изчаквам още малко, преди да изляза. Вървя слепешката по коридора, докато очите ми свикват с тъмнината. Четирите ангела са си по местата, увиснали на стената като прилепи. Влизам в стаята на Рафа. (Приближава се до спящия Рафа.) Сънят му е неспокоен, лицето – разкривено. (Завива го.)

ХЕРМАН: Не, това не е правдоподобно! Жалко, защото образът е ярък: през нощта Клаудио обикаля из чуждата къща като ангел или вампир, докато всички спят. Силно, но не и правдоподобно.

КЛАУДИО: Може да не е правдоподобно, но е истина.

ХЕРМАН: Щом не е правдоподобно, не става, все едно дали е станало.

Клаудио къса съчинението си. Пауза. Херман събира парчетата и чете.

КЛАУДИО: Влизам в спалнята на родителите. На неговото нощно шкафче – „Приложения на Конфуций в мениджмънта“. На нейното: „При строежа на Китайската стена“. (Приближава се до спящите Естер и Рафа баща.) Той я е прегърнал през кръста. Диша тежко. Тя се усмихва. Кожата ѝ е млечнобяла. Стъпалата ѝ – на малко момиче. (Посяга към краката на Естер.)

ХУАНА: Вие към нищо ли нямате уважение бе? Момчето е на седемнайсет! Ако наистина ти пука за него, трябва да го изкараш от този дом моментално, преди да е направил някоя беля. От началото ти повтарям: няма да спре, преди да си строши главата.

ХЕРМАН: Прекалено далече отиде. Време е да спреш.

КЛАУДИО: Да се откажа, така ли?

ХЕРМАН: Нито ред повече.

КЛАУДИО: Вие ме вкарахте в това. Аз бях готов да си захвърля учебниците и да избягам. Всеки час беше по-нетърпим от предишния. Но вие ни дадохте това съчинение за домашно. Вие ни накарахте да пишем и сега не ми се спира.

ХЕРМАН: Не ти се спира да пишеш, така ли? Ами пиши. За твоето семейство например.

КЛАУДИО: Но на мен ми харесват тези герои. За тях ми се пише.

ХЕРМАН: В такъв случай аз спирам да чета.

Клаудио вади няколко страници, слага ги пред Херман и си тръгва. След малко Херман ги взема и се зачита.

ЕСТЕР: Ядосан ли си? Още ли те тормозят заради оня китаец?

РАФА БАЩА: Опитват се да изкарат мене виновен, че не е подписал.

ЕСТЕР: Тебе?

Пауза.

РАФА БАЩА: Онази нощ, след вечерята, ходихме на едно място. Хуанито вече доста се беше налял и направи сценка. Изнерви се на едно момиче и за малко да го удари на средата на дансинга. Измъкнах го набързо, за да не яде бой, и аз отнесох сръдната... А сега излиза, че не съм се бил държал добре с него и той затова не е подписал.

ЕСТЕР: В нощен клуб ли сте ходили?

РАФА БАЩА: Той искаше да си допие.

ЕСТЕР: Откъде знаеш, че такова място изобщо съществува? Да не си ходил и друг път?

РАФА БАЩА: Никога.

ЕСТЕР: Тогава откъде знаеш?

РАФА БАЩА: Всички ги знаят тези места... *(Пауза.)* Така е в бизнеса – съдружника трябва да го поглезиш след работа. Едни искат да ходят на музей, други предпочитат футбол, а трети са просто свине.

ЕСТЕР: Но чак в бардак... колкото и да ти е важно да му се подмажеш, не те разбирам, Рафа. Съжалявам.

РАФА БАЩА: Не беше бардак. Просто бар с жени.

ЕСТЕР: Бар с жени, браво.

РАФА БАЩА: Друг път не съм ходил там. Не ходя по клубове. Мариано поема тая част, на него му харесва, на мен – не. От солидарност не можах да откажа и гледай сега как ще опера пешкира.

ЕСТЕР: Остава да кажеш и че едвам си го преживял. Не си пил, не си танцувал. Или танцува?

РАФА БАЩА: Поръчах си две питиета, за да му направя компания.

КЛАУДИО: Тя включва телевизора, пуска звука много високо. Той излиза на терасата да пуши. Това е моментът. Знам, че това е моментът, но за първи път, откакто всичко започна, ме е страх.

Подава на Естер лист и си тръгва. Естер чете.

ХУАНА: Не знам каква цена да сложа на Фен Тан. Тази картина например. Шестстотин?

ХЕРМАН: Шестстотин? Че кой ще даде шестстотин за това?

ХУАНА: Цената ли е проблемът? Ами ако струваше шейсет?

ХЕРМАН: Ако струваше шейсет... Пак щеше да е скъпо. Виж ако беше шест... За китайците замисляла ли си се? Имам предвид истинските, тези от Китай.

ХУАНА: Китайците от Китай?

ХЕРМАН: Китайците от Китай ще ти изработят същото сто пъти по-евтино. Ще ти вземат хляба с размах. Авангард за всеки джоб. Хайде на авангарда по две за евро. Този Хуанито, приятелят на Рафа баща, може да ти копира каквото си пожелаеш. Не, не да го копира, защото не е законно – може да го докара почти същото и да му смени заглавието. Новото заглавие е от особена важност.

КЛАУДИО: Едно листо изпарява за час два милиграма вода от квадратен сантиметър. Краищата на листото са ограничени от кривите на следните уравнения: игрек е равно на пет по хикс на степен нула цяло и пет и игрек е равно на една пета от хикс на квадрат, където хикс и игрек се изразяват в сантиметри. Изчисли количеството вода, изпарявана от листото за едно денонощие. Докато Рафа изчислява изпаренията, аз отивам да си наля студена вода. Ледът е в ръцете ми, когато тя влиза в кухнята. Не ме поглежда. Налива си картини. Изгървавам кубчетата лед.

ЕСТЕР: „Тъй босоног дори дъждът не е танцувал.“ Какво значи това?

КЛАУДИО: Нищо. Каквото почувства читателят – такова.

ЕСТЕР: Не можах да спя. (*Вади листчето, което Клаудио ѝ е дал.*) „Тъй босоног дори дъждът не е танцувал“... Синът ми направи много за теб. И мъжът ми се привърза. Представяш ли си, ако прочетат това?

КЛАУДИО: Не съм го писал за тях.

ЕСТЕР: Ако го прочетат, ще те убият. Останалото сякаш го разбирам, но за дъжда... Не знам. „Тъй босоног дори дъждът не е танцувал.“

По бузата ѝ се стича сълза. Клаудио я изтрива.

ХЕРМАН: Гадно. Значи това си ѝ дал, стихотворение. На нея, друг път невидялата. Минаваш всички граници. Та тези хора са почти неграмотни! В дома им няма и помен от поезия. И в носа да им тикнеш някой символ, няма да го познаят. Да подхвърлиш един стих там е като да ги замериш с бомба. „Тъй босоног дори дъждът не е танцувал.“ Ти за същата жена ли говориш? Не може да говориш за нея.

КЛАУДИО: Сега я възприемам другояче.

ХЕРМАН: И таз добра. Доскорошният бунтар се увлече по средната класа.

КЛАУДИО: Вие ми казахте да се взра отблизо, без предубеждения. Ще измъкна Естер от този дом.

ХЕРМАН: О, значи вече не ти е смешно как мирише и как се изразява? Какво, ще се хванеш на работа, ще изтеглиш кредит и ще ѝ купиш къща с голям хол? (*Клаудио става.*) Не допускай собствените ти думи да те залъжат. А що се отнася до стиха, той е: а) безвкусен; и б) преписан от друг.

Клаудио се връща при Естер.

ЕСТЕР: Останалото сякаш го разбирам, но за дъжда... „Тъй босоног дори дъждът не е танцувал.“

По бузата ѝ се стича сълза. Клаудио я изтрива. Целуват се.

ХУАНА: Как е Клаудио?

ХЕРМАН: Добре, предполагам.

ХУАНА: Отдавна не си ми давал негово съчинение.

ХЕРМАН: Пет дни. От четвъртък нищо не е донасял. И по-добре. Как ме разочарова това хлапе. А започна толкова обещаващо: „Неповторимият аромат на жена от средната класа“. Какво разочарование.

ХУАНА: Видях ги. Двамата Рафаеловци. И Естер.

ХЕРМАН: Къде?

ХУАНА: Пред тях. От колата. Първо момчето. После тях двамата. Спореха. Нея си я представях по-хубава.

ХЕРМАН: Заповядайте, моля. (*Кани Рафа баща да седне.*) Слушам ви.

РАФА БАЩА: Става въпрос за това в списанието. (*Вади „Факелът“.*)

ХЕРМАН: А, статията. Не се притеснявайте, каквото било – било.

РАФА БАЩА: Четях и умът ми не го побираше. Той въкъщи нищо не спомена, но аз го видях, че е някак особен. Явно дълбоко се е засегнал. Според жена ми не бива да придаваме голямо значение на случката, но аз ѝ казвам, че тя е символ. Синът ни, изправен пред всички, и дъската, която постепенно се опразва. Символ. (*Пауза.*) На мен ми се струва... Мисля, че Рафа заслужава... Вижте: нанесли сте му обида пред всички. Синът ми заслужава да му поискате извинение по същия начин, пред целия клас.

РАФА: По време на мач противников играч блъска твой съотборник и го контузва. Какво би те посъветвал Имануел Кант? Как мислиш?

КЛАУДИО: Нямам представа.

РАФА: Кант сигурно би казал, че на злото не бива да се отвръща със зло. И Хераклит, и свети Августин. Отмъщението не е на почит във философията. Но ако на мен ми се случи да се изгаврят с мой съотборник, няма да си трая. Ето баща ми например. С баща ми сме от един отбор. *(Пауза.)* Вчера, когато си тръгна, излязох след теб. Сега знам къде живееш. Видях те през прозореца с някакъв мъж.

КЛАУДИО: Шегуваш се.

РАФА: Слаб, с очила. Има му нещо на кожата, нали? Какво му има на кожата на твоя старец? *(Пауза.)* Мен Кант ми е през онази работа. Барабар със Сенека и Тома Аквински. Ако някой умник подлее вода на баща ми, аз ще смажа от бой и умника, и неговия баща. Това е моята философия. *(Пауза.)* Но стига философия. Дай да преговорим имагинерните числа. Последно за срока: имагинерни числа. Ако мръднеш от този стол, ще те накарам да си изядеш записките, ясно ли е, поете? Най-накрая им хванах цаката на скапаните имагинерни числа. То е като да играеш без топка. *(Движи се като баскетболист без топка.)* Най-важното е да умееш да играеш без топка. *(Подскача около Клаудио и енергично „тупка“ във въздуха.)*

ХЕРМАН: Какво ти е на окото?

КЛАУДИО: Искали сте да ме видите?

ХЕРМАН: От десет дни нищо не носиш. Още ли се сърдиш?

КЛАУДИО: Приключих с писането.

ХЕРМАН: Не ходиш ли вече у Рафа?

КЛАУДИО: Сега уча сам. Математика. Математиката не подвежда.

ХЕРМАН: Не можеш просто така да зарежеш разказа. Трябва му завършек.

КЛАУДИО: Вариант А: двамата Рафаеловци убиват Клаудио. Вариант Б: Клаудио убива Рафаеловците и си присвоява Естер и апартамента. Вариант В: Естер изгаря апартамента с тримата вътре. Изберете вие и сам си го допишете.

ХЕРМАН: Точно така ще постъпя, ако не го направиш ти. Знаеш ли какво е добър финал? Читателят да си каже: не очаквах да свърши така, но и нямаше как другояче да свърши. Това е добрият финал – колкото необходим, толкова и непредвидим. Колкото неизбежен, толкова и изненадващ. Намери финал, който да успокои читателя или да го разтърси. Или не смееш да теглиш чертата? Наистина ли искаш аз да реша какъв да е краят?

Клаудио понечва да се отдалечи. Обръща се.

КЛАУДИО: Вариант Г. Естер си повтаря, без да спира: „Тъй босоног дори дъждът не е танцувал... Тъй босоног дори дъждът не е танцувал...“. Животът в този ужасен дом с ужасния съпруг и ужасния им син ѝ се вижда непоносим. Тя се задъхва, излиза на терасата. И изведнъж го забелязва. Той е отсреща, на пейката в парка, и я очаква. Естер слиза по стълбите, тича към него, целуват се.

ХЕРМАН: Ако напишеш това, брой се скъсан по литература.

Клаудио си тръгва. Пауза.

ХЕРМАН *(репетира)*: Допускам, че преди няколко дни, докато се опитвах да покажа на Рафаел Артола някои негови неточности, съм избрал погрешен... Онзи ден, когато изкарах на дъската вашия съученик Рафаел Артола, не успях адекватно да...

ХУАНА: Да ти помогна ли? *(Пауза. Херман кима.)* Много мислих за това, как се е чувствал Рафа пред празната дъска.

ХЕРМАН: Много мислих за това, как се е чувствал Рафа пред празната дъска.

ХУАНА: Рафа, дължа ти извинение.

ХЕРМАН: Но Хуана...

ХУАНА: Рафа, дължа ти извинение.

Пауза.

ХЕРМАН: Много мислих за това, как се е чувствал Рафа пред празната дъска. Рафа, дължа ти извинение.

ЕСТЕР (*репетира*): Рафа, много мислих за нас двамата, за живота, който водим... Ще говоря направо... Рафа, напоследък, всъщност от доста години, ние с теб...

Рафа баща се връща от работа. Естер прави опит да заговори, но Рафа баща я изпреварва.

РАФА БАЩА: Пак ме почна с фактурата за китаеца, пред всички. За едната бройка да му хвърля тристата евро в муцуната. Но се въздържах.

ЕСТЕР: Слава богу.

РАФА БАЩА: Подпалих му колата.

ЕСТЕР: Рафа!

РАФА БАЩА: На излязана. Видях, че е паркирана отпред и...

ЕСТЕР: Видя ли те някой?

РАФА БАЩА: Не знам, май не, но с тези камери навсякъде...

Пауза.

ЕСТЕР: Имаме спестявания. Ще се оправим, докато не намериш нещо ново. И аз ще се хвана на работа. А ако трябва да продадем апартамента, продаваме и готово.

Прегръща Рафа баща. Прегръщат се някак неловко.

КЛАУДИО: Прегръщат се някак неловко. Тази нощ спят прегърнати – прегърнати са зле и спят зле. И аз спя зле – днес денят е различен, днес е краят. Ставам в седем, както всяка сутрин, приготвям закуска на баща ми и излизам от къщи в осем, както винаги, само дето днес знам, че трябва да сложа край. И той да е необходим и непредвидим, неизбежен и изненадващ. Сряда е, от девет имам история, от десет – английски, от единайсет до единайсет и половина – голямо междучасие, от единайсет и половина – математика, от дванайсет и половина – език и литература. Но аз вземам куфара и тръгвам в обратна на всичко това посока в търсене на финал. Куфарът тежи, но за няма час се добирам до двете табели: „Лабиринтът на Минотавъра“ и „Отдава се под наем“. Тя е вътре, но отваря чак в десет. Когато влизам, усещам, че макар да не ме е виждала, моментално ме познава. Усещам, че знае много за мен, докато аз за нея – почти нищо. Е, не съм съвсем неподготвен. Знам за какъв човек е омъжена. Знам и че няма деца. Знам какво мисли мъжът ѝ за всичко, което я заобикаля: „изгъзица“; „изкуство на болни мозъци“.

ХУАНА: Не си ли на училище?

КЛАУДИО: Вече не ходя на училище. Зарязах го.

ХУАНА: Зарязал си го? И какво ще правиш сега?

КЛАУДИО: Мога да припечелвам от частни уроци. Хората имат проблеми с математиката.

ХУАНА: Не си оставяй ученето. Ще съжаляваш.

КЛАУДИО: Мога и да пиша каталози за съвременно изкуство. Учителят ми по литература смята, че ще се справя. (*Заглежда се в една картина. Чете заглавието ѝ.*) „Небето над

Шанхай 5“. Знаете ли какво виждам аз в тези... присъствия? Мълчанието. Пред тези неми присъствия заглъхва грохотът на света, оглушителната му врява...

ХУАНА: Нито една не съм продала.

КЛАУДИО: Вие бихте ли сложили някоя от тях у вас?

ХУАНА: На мъжа ми не му харесват.

КЛАУДИО: Хората не искат изкуство. Искат декорация.

Подава ѝ списанието „Дом и градина“ на Естер.

ХУАНА (сочи към куфара): Заминаваш ли някъде?

КЛАУДИО: Това е за учителя ми по литература. Не знам къде живее, но един ден спомена, че жена му движела галерията „Лабиринтът на Минотавъра“. Страшно име. Не сте ли се замисляли да го смените?

ХУАНА: Остави го тук, ако искаш. Или иди на училище и му го дай лично.

КЛАУДИО: Предпочитам да му го занеса вкъщи. Той обича изненадите, както знаете.

Пауза. Хуана сочи „Небето над Шанхай 5“.

ХУАНА: Ще ми помогнеш ли да я пренесем?

КЛАУДИО: Сядам до нея в колата. Нищо не казва, докато не пристигаме.

Херман влиза в класната стая. Обръща се към зрителите, сякаш те са неговите ученици.

ХЕРМАН: Много мислих за това, как се е чувствал Рафа пред празната дъска. (Пауза.)

Рафа... (Пауза.) Рафа, проблемът е в гледната точка. Опитваш се да помогнеш на някого, а той остава с впечатлението, че се опитваш да го унижиш. Всичко опира до гледната точка. Понякога се чуда: какъв ли щеше да е „Моби Дик“, ако разказваше капитан Ахав? Как ли щеше да завършва? „О, самотна смърт след самотния живот! Ще те последвам завързан за твоето тяло, проклет ките! Ето как ще получиш харпуна ми!“ (Прави жест, сякаш запраща харпун по кит. Пауза.) Хайде, на работа. Отворете учебниците на страница деветдесет и пет.

ХУАНА: Заповядай.

КЛАУДИО: Мирише на хартия и е пълно с книги, цял книжен лабиринт. Отварям куфара и вадя още книги. Тя ми помага да ги върнем по местата им – не е лесно, подредени са по епохи. Междувременно разговаряме. За математиката, за това, как са се запознали с Херман, за любимите ѝ четива.

ХУАНА: Не и руснаците. Голяма са мъка. От „Ана Каренина“ съм чела десет страници: петте начални и петте накрая. Не ти ли идва нагорно толкова литература? Херман тук се чувства като Ной в ковчегата си. А навън – потоп. И на твоята възраст беше такъв. Много приличаш на него. Обичаш да четеш, да пишеш. Ех, колко ядове ще береш!

КЛАУДИО: Звъни телефонът: той е. Хуана не му казва, че съм при нея, у тях. Кани ме на обяд. След обяда се изляга на канапето и задрямва. Пиша това седнал до нея, тя спи. Колко са бели стъпалата ѝ.

Оставя листовите в краката на Хуана и се изнизва на пръсти, за да не я събуди.

Хуана се събужда, прочита написаното от Клаудио. Влиза Херман.

ХЕРМАН: Успях. Трудно, но все пак: „Много мислих за това, как се е чувствал Рафа...“.

ХУАНА: Клаудио отсъстваше, нали?

ХЕРМАН: Откъде знаеш?

Хуана посочва библиотеката, в която празנותите са запълнени.

ХУАНА: Дойде да ги върне.

Дава му последното съчинение на Клаудио. Херман го чете мълчаливо. В това време Хуана настанява „Небето над Шанхай 5“.

ХЕРМАН: Какво е това?

ХУАНА: „Небето над Шанхай 5“.

ХЕРМАН: И точно там ли трябва да стои, пред Достоевски?

ХУАНА: Да.

Пауза. Херман взема папката със съчиненията, пъха вътре последното и излиза.

Естер се приближава до Клаудио. Пауза.

ЕСТЕР: Видях те от терасата. (Пауза.) Дойдох да ти върна това. Не знаех какво да го правя. Не исках да го хвърлям.

Връща му стихотворението. Пауза. Прегръща го майчински. Така прегърнати сякаш започват танц. Но Естер се отдръпва от Клаудио и поема обратно към къщи.

Пауза.

Клаудио вижда Херман и избърсва сълзите си. Пауза.

КЛАУДИО: Видяхте ли колко прозорци се виждат оттук, колко хора? Седя понякога и си мисля какъв ли е животът в този или онзи апартамент... Ей там например. Двете възрастни жени.

ХЕРМАН: Карат се. Две сестри, които спорят за получено наследство?

КЛАУДИО: Двойка лесбийки, които се разделят?

ХЕРМАН: Две сестри, които не могат да си поделят къщата на село. Русата иска да я продадат. Тъмнокосата не дава и дума да стане. Вадят си кирливите ризи от миналото.

КЛАУДИО: Двойка лесбийки. Трийсет години съжителство отиват на кино, понеже русата се е влюбила в ревматоложката си. Тъмнокосата вика: „Аз те заведох при нея!“.

Обърнете внимание на ръцете ѝ. (Движи своите, имитира я.) „Аз те заведох при нея! Сега разбирам защо не искаше да идвам с теб на преглед!“

ХЕРМАН: Ами, ами! Казва (движи ръце, имитира я): „Родната къща на татко! Той цял живот се бори да я опази!“.

КЛАУДИО: Това е третият етаж, вратата е вероятно отдясно.

ХЕРМАН: Не ги мисли. Надали им е притрябвал учител по математика.

КЛАУДИО: Все нещо ще им притрябва. И ще се намери начин да се влезе у тях. Начин за влизане винаги се намира.

Пауза. Херман връща папката на Клаудио.

ХЕРМАН: Краят е много слаб. Промени го.

КЛАУДИО: Не е край. Следва продължение.

ХЕРМАН: Да не си припарил повече у нас.

КЛАУДИО: В библиотеката ви имаше книги на Джойс. Чудя се какво заглавие би сложил той. „Имагинерните числа“? „Най-черната дъска“? „Лабиринтът на Минотавъра“?

ХЕРМАН: И не се доближавай до жена ми. Само посмей и ще те смачкам.

КЛАУДИО: Още откакто се запознахме ми се искаше да видя как живеете. От първия час по литература. Какъв ли е домът на този човек? Кой би живял с такъв като него? Дали има някоя достатъчно луда жена, някоя истинска откачалка, която...? (*Херман зашлепява шамар на Клаудио. Пауза.*) Това да, маестро. Това е краят.

С един жест угасява светлините.